

Příloha I – Přepis rozhovoru – Helena

Jak se vám žije v posledních letech? A kdybychom si troufli říct, že už jste ve věku stáří, co to stáří vlastně pro vás je?

Začala sem stárnout od roku osmdesát osm¹, protože jsme šla sem cvičit, poprví byla Praha zasněžená a zamrzlá a tady na těch dírách na chodníku jsem upadla a levá ruka mi chránila hlavu a tady mi ruplo rameno. ..To bylo příšerný. A od té doby stárnu, předtím sem si to neuvědomovala a teď už jo, protože ten začátek byl tak hroznej, ta bolest. Ještě mě hnali do Vojenský nemocnice, kde mě pan podplukovník nechal dvě hodiny čekat a pak se na mě podíval a pravil: „*Ale dobrý, to sroste, operovat se to nebude*“... Ani bych si to nedala, ale měla sem dostat nějakou ortézu se závažím: „*No to není, takže budete doma a pak budete rehabilitovat*“. Tak sem si uvědomila, holka seš stará, každěj se na tebe vykašle, že jo... musíš si pomoct sama. Doma utrpení, bolelo to hrozně, oteklo to příšerně. No a to si řeknete, že nejlepší by bylo ležet a sedět a nehejbat se a moc nedejchat, aby to nebolelo. Ale za dva dny, kdy pijete jenom horkou vodu a sprchujete se a obkládáte to a tak různě, sem viděla, že mi odcházej svaly, který teda z té jógy mám vypracovaný, tak sem začala v noci, kdy už lidi byli zalezlý, chodit do čtvrtýho patra. Protože ta vůle žít, ta v člověku pochopitelně je, takže pak uděláte, co můžete. Malinko cvičíte, ale pořád jste pod sprchou, máte dojem, že to tělo jako smrdí. Začnete si trochu vařit, musíte jíst přece. Syn mi navezl věci do lednice...nikoho sem nechtěla, holky ze cvičení sem odmítala. Jen jedna, která potřebuje a vezme si peníze, tak ta mi přinesla nákup. Ale jenom dvakrát, protože co asi tak sníte, když se moc nehýbete.

Za dvacet dnů sem zjistila, že když tu zlomenou ruku zvednu, tak že upadne jak hadr, že se to nemění i když dělám nevím co všechno, abych jí posilovala...Mám taky fotku, tu vám můžu ukázat, sem se fotila. To mi poradila ta pojišťovna, tak sem se mobilem vyfotila. Ta ruka byla úplně modrá, což nejde. Takže za těch dvacet dnů sem se ptala, kdy mi začne rehabilitace. Pan doktor mi po telefonu řek, že přeplněno a že v dubnu. A byl leden. A to mi holky teda pomáhaly, furt zjišťovaly, kam bych mohla na rehabilitaci. Zjistily jsme, že je vedle v ulici, což sem věděla...ale jsou drahý a tam chodí vrcholový sportovci. Tak sem se tam vydala, paní doktorka úplně úžasná, částečně jí to patří... okamžitě se podívala a ukázala mi to i v počítači. Tříštivá zlomenina humeru. To sem ani nevěděla, že mám. Takže mi píchla za stopade injekci a ta tříštivá bolest přestala. Mají tam speciální zařízení, celý odpoledne za pět tisíc.

Ale naučila sem se tam hodně věcí, i pro naše holky. Do té doby jsme znaly jen tři způsoby dýchání. A Evička, z té naší party, ona je ještě mladá, začala chodit do Palladia a teď utekla, protože je cvičil nějakej mladej doktor a ten dostal nějaký dobrý zaměstnání ve Francii, tak se na ně vykašlal. Teď je cvičí nějaká mladá, která je dovede do blbý pozice, vůbec jim neřekne nic o dýchání...Bylo by dobrý, kdybyste někdy s náma šel, abyste viděl, že na ně celou tu hodinu mluvím, kdy maj nadechnout, kdy vydechnout. Umíme už čtyři způsoby dýchání, co sou lymfy, jak se obnovujou a co roznáší po těla a tak dál, tak to všechno ode mě vědí. To lidi třeba nevědí, co je hlezenní kloub, kde vlastně je, že máte krční páteř a že má sedm obratlů, to vědí všechny moje babky! A i takový věci, třeba ty co se učí angličtinu, jim říkám: „*Víš ty vůbec když říkáš to OK, víš vůbec, co to znamená? Nevíš.*“ Tak jim řeknu co je to OK, vy to jistě víte...

¹ Zde paní myslí věk, nikoli rok 1988

Nevím. Ale rád se nechám poučit.

Tak to po světové válce chodila policie a vojáci a procházeli baráky a na ty domy psali OK, což znamenalo nula, tedy zero, a K je kill, tedy nula zabitých. A takový to sprostý slovo, my sme mu říkali fucky fuky, tak to znamená králem dovolená soulož mezi mužem a ženou. A to ste taky nevěděl. To víme my v devadesáti.

Tak to je mi jasné, že se od vás mám hodně co učit (smích).

To teda máte (smích). A teda jakou tam máte další otázku? Já sem vám řekla, kdy sem začala stárnout, to bylo v osmdesáti osmi. A teď myslím na to, že knihy sem udělala hned, když zemřel manžel...Já sem pracovala v redakci Svět v obrazech, cekej život, nakonec mi tam zakázali vstup. Protože oni ten časopis zabili. Svět v obraze byl pokračování Pestrého týdne. Já byla velice mladá, když sem tam nastoupila, omylem, tak sem tam zůstala, i když s malým platem. A jako nestraník sem si užila svoje. Oni nám vyměňovali šéfredaktory v jednom kuse, takže sem jich zažila třináct, jeden blbější než druhý, a někdo tam musel zůstat na práci...A já sem tam byla od roku čtyřicet sedm. Byla sem druhá sekretářka, ta první odešla za dva roky na mateřskou a já tam zůstala, devatenáctiletá holka, na všechno úplně sama. Tak sem se musela během provozu učit. Já tam přišla první den a náš pan šéfredaktor byl architekt a vyhrál soutěž na výstavbu Jugoslávie po zemětřesení. A on říkal: „Slečno, můžete klidně sedět u mého stolu, já stejně odjíždím, ale vyřídíte mi výjezdní doložku, letenku, dojdete do knihovny a to a to“. Devatenáct. A blbá že jo (smích). Takhle to začínalo, ale to se všechno naučíte, jen nesmí bejt člověk línej. „Ožral se nám poslíček, nedošla byste nám do tiskárny?“ „Samozřejmě, kde to je?“ Já přišla do tiskárny, pozdravila sem, kluci ty hvízdali, já měla ještě blbou vlastnost, že sem červenala, i když nebyl důvod. Já úplně zrudla, šla sem za tím naším externím grafikem, co říkal: „Z toho si nic nedělej, všechno se naučíš“. Ten byl bezvadnej, ten mě naučil, jak se láme a všechno, bezvadnej chlap.

A když bychom se bavili o tom, jak to máte teď. Říkala ste, že to stáří začalo tou zlomenou rukou. Jak se vám daří teď, tyhle poslední roky?

Tu ruku jsem už dala do pořádku, ten náš se zastyděl. Ortoped...On za to nemůže, taky nemá lidi. Dal mi dvacet rehabilitací, ačkoli dává většinou tři. Tak mě dvacet. A v květnu sem už jela do Španělska a v září do Řecka. Vyplavala sem to, a tady už sem poslední květnový cvičení cvičila a teď už zvednu ruku normálně, můžu všecko. Jenom mě to bolí, když meju okna nebo jí jinak namáhám. Takže tam asi prasknul nějaký úpon a ten tam zřejmě není, protože to je jeden pohyb. Dřív, když jsme cvičili, tak já si na zádech sepnu ruce a nacpu je až mezi lopatky a teď už jen jednu, tu levou ještě ne. Ale když ležím na břiše, tak to jo. Je to zvláštní, jak to tělo je přizpůsobivý. Řekněte mi druhou otázku, já vás okecávám (smích)

To náhodou děláte dobře, tak to má být (smích). Mně by zajímalo, proč si myslíte, že někteří to stáří zvládají lépe než jiní. Co je to vaše tajemství.

Já si myslím, že hodně mi pomáhá to cvičení, protože já cvičím každý den doma. Já mám režim, který nevynechám. Ráno vstávám v půl šestý, jdu do vany a z tý blbě sprchy vypiju tak půllitr teplý vody...Celý tělo vydrhnu hodně namydleným kartáčem a sprchuju se ne studenou, ale vařící vodou. Pak cvičím, tři čtvrtě hodiny až hodinu. Nejdříve činky, ty kuli svalům, protože částečně ty svaly odešly. Já sem s tou rukou nemohla tolik cvičit, ani po tom, co mi udělali tu...elektrifikaci a jiné

věci... Takže prostě částečně odešly. Takže napřed cvičím s činkou a pak jógu. Tu tři čtvrtě hodinu až hodinu. Potom si uvařím snídani a odnesu si jí zpátky do postele a tam už si jenom masíruju ruce a poslouchám zprávy. Toho se nezbavím, i když vím, že mi to jde na nervy. A počkám do půl devátý. To je na dvojce vždycky chytřej člověk, který to shrne. Já nevím, jestli máte rádio, ale dopoledne je rádio k poslouchání a já při tom uklidim a uvařím.

No ale to je problém toho stárnutí. Nejdřív sem upustila a rozbila sem telefon. Shánějte telefon, starej, abych měla možnost dát mu dlouhou šňůru a tak. Ale sehnala sem, zpracovala, protáhla kabel a tak. Pak přestala fungovat anténa, protože jeden zbohatlík...dům je celej prodanej, jenom já mám nájem...koupil si celej sklep a dvorek, a teď nám ještě zničej balkón, protože udělej výtah, kterej mě nezajímá. Sem v druhým patře, že jo. No a jak začali vrtat, tak anténa přestala a není signál. Tak sem si v Datartu vypučila tři antény. To musíte dát peníze. Zase sem je vždycky vrátila, nefunguje to. No a pak máme takovýho mladýho kamaráda, kterej pracoval na letišti, teď má květinářství, pěstuje včely a tak dál. Je to příbuznej mojí přítelkyně, který sme teda dosloužila, která byla nemožná pro normální život, ale prachy měla, tak sem se o ní postarala a seznámila sem se s Karlem, kterej je hrozně fajn. Podruhý ženatej, ale bezvadnej a šikovnej chlap, a ten je celej nadšenej, že sem technickej typ (*usmívá se*). Tak synovi bych se to styděla říct, ale Karlovi klidně že jo, to je kamarád. „*Karle, hele, tohle se mi stalo.*“ „*Hele, nedělej si starosti, nejlepší máš když si koupíš...máš Ou Tů?*“... Říkám: „*Mám Ou Tů, vždyť mám počítač.*“ Ten sem si taky připnula sama. „*Tak to připneš k počítači a tak dále.*“ Tak sem šla do Ou Tů, koupila sem si balíček za dva tisíce, přinesla domů, no tak zapojila, všechno bylo báječný, programů sto třicet, žádný není signál, ale podělala se televize, protože byla devět let stará. „*Karle porad, nebudu kupovat nic drahýho, je mi devadesát, neblbni.*“ Já nechci velikou obrazovku, teď sem měla já nevím kolik, pětapadesát nebo co, mně stačí jedna šedesát aby byla. Tak sme hledali a mě napadlo, že v tom Datartu sem si kupovala různý věci...protože to objevil syn, mám takhle malý rádio přtavý...a tam si můžu strkat programy různý, ale hlavně to rádio strčim do zásuvky, ono se to dobije, já si to vezmu do postele, když usnu vono se to samo pak vypne. Takže to sem si teda koupila, a k tomu to dobíjení. Sem si říkala, dopřic, dyť oni byli tak ochotný, i mně radili s tou anténou, proč nezavolám tam. Tak sem tam zavolala, samozřejmě že: „*My vám pomůžeme.*“ Tak sem si to všechno pustila do počítače a koupila sem si stejnou značku, jakou sem měla, což je vyrobený v Turecku, ale je bezvadná. Protože, když se mi nelíbil obraz, tak vždycky sem to smazala a dala sem to do tovární výroby a všechno sem si to nachytala znova a lepší kanály. No, takže sem si koupila totéž, za čtyři tisíce! No, ten nejlevnější, a když sem to šla platit, tak sem si samozřejmě vzala tašku na kolečkách...kdepak nějaký taxíky...no a tam sem dala tu starou, ta teda váží, proto sem chtěla tu co má čtyři kila. To sem tam odvezla, u pokladny si to vzal nějakou takovej, kdybych měla dražší, tak sem za to dostala ještě peníze za tu starou. No, a když sem platila, tak ta slečna říkala, jestli u nich mám konto. To sem říkala, že Nevím, ale něco sem tu kupovala. No tak to budete mít slevu, takže ještě na tu novou sem měla slevu, vzadu mi to přivázali na ty kolečka a ten chlapík mi nabízel, viděl, že sem starší paní, že mi to odveze k autu. Já mu říkala: „*To nemusíte, já auto nemám, já jedu tady za roh na osmnáctku, ta je bezbariérová.*“ (*smích*) Takže se pobavili. Takže i tohle sem si zamontovala sama. Proto říkám, že člověk když chce, tak ten mozek prostě povzbudí a dokáže to všechno. A dobře poradil i pan doktor, samozřejmě že když se otevřel ústav duševního zdraví, že sem tam šla. Udělala sem to za jedna. To je dva roky. Teď asi by to bylo za dvě za tři.

Takže vy vlastně pořád studujete. Ještě pořád na té univerzitě třetího věku?

Samozřejmě, že studuju, ale hlavně chodím na přednášky do akademie věd. A pak v Životě devadesát, to ste viděl, co máme programů. Tam sem se taky přihlásila, ale to mi nebylo moc co...no jedno sem se tam naučila, my sme se učili pracovat s počítačem před těma třiceti nebo kolika lety. No měli sme bezvadnýho prófu, ten říkal, ať mu říkáme Stando. My sme byli všichni starší než on, že jo, ale tehdy, představte si, kolik starců mělo zájem. A počítačů bylo jenom pětadvacet, takže sme dělali Ravenův test, kdo ho neudělal, neměl nárok. No a tyhle kluci chodili taky na ten počítač a moc jim to nešlo. Ale naučili sme se, my už tam sme si mezi sebou posílali maily, představte si, jak byl dobrej, ten profa byl skvělejš. On nás taky povzbuzoval, my sme milovali, třeba já sem měla nejradši ze všeho dý bej čtyři, jo, na a to sem měla hotel pro dva tisíce lidí a ten počítač to všechno dělal za mě. No to byl nádhernej program, jenže to mi pak bylo naprd, nakonec když mi zemřel manžel, tak sem dva roky pracovala v muzeu hraček na Hradě, kuli teda jazykovej znalostem, který teda nejsou valný, ale domluvim se. No a tam pan šéf to s počítačem neuměl, takže sme ho nepuživali. To je teda ten počítač, já vám říkám, že se seznámíte s lidma, který třeba on v tom Životě devadesát vyučoval, byl nemocnej, nechci říct blbej, ale byl blbej. Jsme tam přišli, ty dvě dámy starší v tom už jely, nevěděly teda taky nic, jen to od něj, a on se zeptal, jestli vím co je plocha. „No jaká plocha“, říkám, „myslíte tu obrazovku?“ „No ano, vy nevíte co je plocha?“ (smích)

To není vůbec důležitý, no ale tak jediný co používám, co ten nás naučil, pak už sem tam nešla, protože to nebylo k ničemu, je, že si naplánujete cestu. Z Prahy já teda do Paříže, tam jezdím nejčastěji. No a čím? Samozřejmě letadlem. No a taky sem si to zkusila autem no, a když už jste v Paříži, to je pak snadný, tak si dole vyzvednete panáčka, ale to můžete nejen v Paříži, ale i v Praze, když chodíme na ty koncerty. Měli sme koncert v Muzeu hudby a já sem si to nedovedla vybavit, tak si dám Prahu, panáček mě tam vodvede a všechno se dozvím. No a ten panáček, s tím chodíte, dáte si ulice no a chci jít třeba...nevím...k mostu anebo chci jít, nebo jinam, a ten panáček odvede a teď tu ulici mám ze všech stran, no to zkuste.

Tohle mám taky rád, občas si procházím města, který neznám s tím panáčkem.

No moji kamarádi jsou v Austrálii: „No vždyť máš adresu tak si to najdi, ať vidíš, jak to vypadá“. Jediný co teda nechci, je to...no jak se tomu říká...bavení se po...to nechci, na to nemám čas. To teda opravdu ne. Tak stačí vám to, nebo ještě mám jít dále? Teda tím sem začala stárnout, tím ramenem, sem si říkala, holka...knihy sem zlikvidovala, no když umřel muž, protože von dělal v časopise Kino, on byl filmovej kritik. My měli takových vázaných ročníků a to sem dala fakultě zadarmo. A pak spoustu románů sem dala zadarmo v ulici antikváři, kterej je krásně trhlejš, ten si to všechno odnes na vlastním rameně, takže knihy... Nechala sem si akorát českou literaturu jednu knihovničku, a zahraniční, to mám nejradši. Steinbecka, Hamigwaye a tak, to nejsem schopná dát. A knihy, který jsou věnovaný výtvarnému umění. Takže knihy sem zlikvidovala, šaty taky. Já vždycky ty, co nenosim půl roku, pošlu ven a ty sou ještě celý holky nadšený, hlavně boty! V Praze žádná holka nemá třicet šestku a půl, všechno je to čtyřičtky, tak to musím posílat ven.

No a teď teda občas mám starosti jak to udělat, že syn nechce se o tom bavit, já říkám: „Podívej, tady v psacím stole, máš to všechno v deskách, ale ty musíš likvidovat tohle a tohle“... „Ale mámo, dyť já umřu dřív než ty, prosím tě nebav se o tom, máme chvílku a budem si povídat až umřeš. Na to je dost času, dyť co ti je, dyť ti nic není.“ Podle něj mi nic není (ušklibne se). No ale od tý doby, co mi zemřel muž, mám hypertenzi, že jo, takže jednou za rok jezdím do Motola k panu profesorovi Veselkovi. Už blbě slyším, blbá sem si nechala v osmdesáti šedej zákal, vod tý doby blbě vidim

(smích). Takovýhle věci, který vám votrávěj život. Ale chodíme na koncerty zadarmo hodně, akorát si platíme starou hudbu, ta je v Rudolfinu, a jinak chodíme po kostelech, to je zadarmo. Ono něco jim tam dáme, ale ne moc, že jo. Jo a pak ještě na HAMU, kde nám daj taky program celoroční, tak tam taky. A jinak tady cvičit, teda já je učim zadarmo, cvičej levně, a v Životě devadesát, tam je těch akcí tolik, já nevím jestli ...přečet ste si to tam?

Jojo, je to tam hodně nacpaný, každěj den to jede...

Jo, a to je fajn teda. To je dobrý, jenomže k nám sou hnusný, ale já už sem je jednou podvedla... Já když tam chci jít do divadla nebo na nějakou akci, tak mám slevu padesát korun. Ale byla tam nová pokladní a já sem chtěla jít na tu paní Procházkovou, protože ta je jenom o dva roky starší než já, a říkám: „Chci dva lístky na paní Procházkovou za padesát korun a ty ostatní platěj plnou, protože nejsou odsud“. A ona: „Za padesát korun to neznám.“ Sem jí říkala: „Já tady cvičim zadarmo, takže budto mi to dáte nebo ne“. „No já myslím, že je jenom padesát korun sleva“, já sem říkala, že já zase myslim, že je to za padesát korun, tak nakonec mi je dala (smích). Ale holky si netroufaj (smích). Učej zadarmo, tak proč bychom nemohly jít za pade. Když mě to zajímá. No ale divadlo je tam docela fajn, voni hrajou jakoby na Národním, jsou opravdu skvělý. Běžte se tam taky někdy podívat! Kolik je hodin?

Hned vám řeknu...je půl dvanácté.

Tak to je dobrý, tak to ještě můžem chvilku. Já totiž ráno chodím hladová, já neumim cvičit s plným břichem, takže obědvám a snídám najednou. To se nedá nic dělat, takový to je. Ale fakt byste se mohl přijít podívat, protože i pro vás by bylo to dýchání dobrý. Taky cvičíme i oči... jestli vám to nevadí, já si kousek vemu (postupně si při povídání odlamuje kousky banánu)...jestli chcete, tak si ulomte, já se vždycky dělím s holkama.

To je dobrý, děkuju, já sem před chvíli jedl.

Tak co tam ještě máte za otázku?

Ještě by mě zajímalo, jestli máte nějaký životní motto, nebo nějakou myšlenku, kterou se jako řídíte.

Ne. Já teda se řídím tím, alespoň zatím, abych někomu neublížila, protože to je strašně snadný. Víte, i když já nikdy neříkám holkám, že dělají něco špatně, já to říkám obecně. A ony všechny si teda dají pozor. Spíš je pochválím, Honzu teda hodně chválím, protože Honza ted'ka strašně špatně vstával. Jemu zemřela žena, ale tragicky, ne najednou. Měla rakovinu, ta s náma taky jezdila, ale v životě necvičila, měla asi metrák. A ona měla rakovinu všeho možnýho a on to teda chudák s ní dotáhnul do konce. Ale Honza se drží tím cvičením, on říká: „Kdybys věděla, jak se mi sem ráno nechce, ale vim, že musim, že to potřebuju.“ No, a když jednou, na tý ekonomický fakultě, nebyl někdo, kdo by to jako uved a já byla nejstarší, že jo, mě bylo sedmdesát nebo co, tak sem jako nejstarší žákyně promluvila (smích). A když si šel Honza, pro ten diplom, sme dostávali diplomy, já mám ty fotky z Karolína, Sitenský fotograf nás tam fotil, jeho žena byla Francouzská, ta chodila se mnou taky na tu tělesnou výchovu a sport. To sme musely, abych mohla učit. Takže Honza, když si pro to šel, on šel rovně ještě, i ted' chodí, vypadá dobře, že jo, na ten věk.

Vypadá skvěle, ale tak vy oba vypadáte úžasně.

Že jo, a ještě co chudák zkusil. No ale to sou kamarádi všichni, to je jakoby byli bráchové. Holky třeba odejdou, protože muž je nemocnej, nebo umírá nebo tak něco, takže přestanou cvičit. Pak se ale vrátěj okamžitě. A nebo musej hlídat vnoučata. A my nakonec děláme pozici mrtvolky a já je čtvrt hodiny navádím, co mají všechno uvolnit a tak dále, pak máme ohm a pak máme takovou závěrečnou mantru. A jednou sme to měli v Životě devadesát, taky tam máme jednoho chlapa, a měli sme skončit dřív a já sem říkala: „*Hele, rozhodněte se, buďto vynecháme cvičení kyčlí.*“ To tam přidávám, nežijeme v Indii, že jo, my se tolik nehejbem. „*Tak vynecháme buď kyčle, nebo pozici mrtvolky.*“ „*No co si myslíš, pozici mrtvolky v žádným případě, to ať počkaj (smích).*“ Protože to tělo zase uvolněj, některý ty věci sou jako pevný.

Takže si myslím, že dokud vydržím cvičit a dokud vydržím ráno vstát v půl šestý, teď je to blbý s tím letním časem, vlastně vstávám v půl pátý (*smích*). No ale, když zacvičím a ta horká sprcha, tím vlastně získám svojí duši. A normálně už myslím na tu snídani a tak dále, co mám dělat...ale dodržet to, to se mi teď někdy nedaří. Třeba teď s tou šavlí, na to sem se psychicky chystala dost dlouho². Tak našťestí se mi ozval ten, kterýho znám, protože sem toho prodala už dost. No začínala sem, že sem prodala šperky, že jo, ty nemusím mít a chtěli sme cestovat. Věděla sem, že muž na tom není moc dobře, tak sem prodala věci, protože to bylo to drahý, a to sme cestovali ještě se synem. Poprvé sme jeli do Benátek, když klukovi bylo čtrnáct. Vlakem, pochopitelně, a každěj cestovní tašku, nic víc. A jeli sme přes Benátky k moři a tam sme si odpočinuli tejden, výborně. A jeli sme na Liparské ostrovy a to bylo nádhera. Ale nejsilnější dojem po dlouhou dobu byly Benátky, protože kluk říká: „*Mami, dej mi ruku, protože já ještě možná spim.*“ Já sem říkala: „*Nespiš, seš vzhůru a dávej pozor kde je kostel, já se potřebuju jít vyčůrat (smích).*“ „*A víš, že cejtím housky?*“ A já sem říkala: „*To je proto, že máš hlad, ale já je cejtím taky, tak deme za ten kostel a pak vám koupim housky.*“ Tak sem jim koupila housky a měl otevřeno i uzenař, koupila sem jim mortadelu, sedli sme si na náměstí, tam to omejvali a zametali, bylo asi pět hodin ráno. No tak to byl první dojem a to nám dlouho zůstalo.

A potom ty Lipary, když sme se dívali, tam je ten ostrov, kde ještě ta láva žhavá lítá, a my sme seděli...houby, stáli...my sme měli pokoj dvakrát dva metry, tam byly tři postele a nic jinýho, ale byl tam balkónek a byl tam kohoutek s vodou a pod tím byl sud, takže sem mohla vyprat i spodní prádlo. A balkónek byl tak, že sme tam vedle sebe mohli stát (*smích*) a dívali sme se v noci, jak lítá ta žhavá láva. No bylo to tam nádherný. Nádherný. Ty Liparský ostrovy, to teda jedťe, teď už sou tam zájezdy, ale my sme jeli jenom podle zápisků Pepíka Říhy, malíře, a ten odtamtud přijel a říkal: „*Heleno, tam musíš jet, tam se ti bude líbit.*“ Pak další malíř zase mě naved a říká: „*Hele musíš jet, až našetříš, do New Yorku, to je uplně o něčem jiným, to stačí, když si tam stoupneš, ani nemusíš nikam chodit (smích).*“ Ale to už pak sem byla sama, ale právě sem se starala o tu jednu, to byla manželka našeho redaktora, a ona ovdověla měsíc po mně. Ona byla nemožná pro normální život, on teda taky pro normální život neupotřebitelnej, tak za ní sem prodala její podíl na fabrice a z toho sme si žily. Ona mi platila dovolený, poněvadž sem se o ni starala, ona by to sama nikdy nezískala, takže sem jela i do toho New Yorku.

A líbil se?

No moc se mi tam líbilo, já sem byla tak šťastná. A za dva roky volala Hana, „*hele přijď brzo,*“ to sem tehdá dělala na tom Hradě, „*přijď brzo, protože půjdeme na slavnostní oběd a dáme si celou flašku sampanškýho.*“ A já povídám, „*proč, co budeme slavit?*“ „*No, že si tam nebyla, když ten barák*

² Před rozhovorem mi říkala, že byla prodána starožitnou šavlí.

vyhořel.“ No protože tam já sem chodila každé den teda ty tři dny, protože tam byla taková malinká hvězdárna za jeden dolar, a já tam byla denně hodinu, za ten dolar. Tak abychom to oslavily, že sem tam nebyla... a dyť se to stalo až za dva roky (*smích*).

Teď mě tak napadá, když se bavíme o tom cestování, jaký máte plány do budoucna?

No, dokud budu moct, to sme se dohodli se synem, tak žádný dárečky, ale teď už jezdím teda kuli plavání. Už moc tam nechodím, ačkoliv to sme byly naposledy v loni, o co jezdíme za lacino (*úsměv*), tedy já nevím...asi za devět tisíc na deset dnů...no tak tam už nepojedem, protože sice bydlení, kde si vaříme sami, jenom na večeri chodím, ta nás teda vyjde jako bychom jely někam na plnou penzi, ale je to takový dobrodružný. No a tam chodíme dva a půl kilometru na pláž, protože tam je veliká, dlouhá, nádherná pláž a tam jdeme na konec a tam sme celý den nahatý (*smích*). A celý den v moři. Jenomže loni byly takový vlny, jezdím s o dvacet let mladší kamarádkou, ale ta byla silnej kuřák, takže má trojitej bypass, takže já sem na tom líp než ona de facto. Takže ona mě do té vody vůbec nechtěla pustit, ty vlny byly tak kruté, že sem se neudržela na nohou, tak to zase neriskuju. No a před tím sme byly v tom Španělsku, tam sme taky byly už potřetí, a tam máme Mrtvé moře a Středozemní moře a tam byly taky tak strašný vlny, takže loňskej rok sme moc nezaplavaly a já bazény nemám ráda.

A když myslím plány do budoucna obecně?

No, teď máme plány takový...já teď nejedu nikam. V květnu musím něco udělat se zubama. Zuby byly intaktní, a pak najednou ty spodní vypadly, a to naštěstí začaly implanáty. A můj pan primář, strašně hodnej, tak mě navrtal implantáty, jenomže teďka odchází ta dáseň, takže nevím, co budu dělat.

Tak předpokládám, že budete pokračovat ve cvičení, dokud to půjde, v učení a studiu...

No to budu pokračovat, dokud mi to mozek dovolí, já doufám, že jo. Teď ta druhá, co cvičí, mi poslala takovej malej textík, a že je zvědavá. No tak dvě sem zmršila, tam byly takový otázky...vlajka kde je červená, bílá, proč je červená červená a tak. To bylo dobrý. A pak byla otázka, jak se jmenoval spolek, kde byl Masaryk, Rašín a já nevím kdo. No tam byly na výběr tři věci, já sem vybrala blbou, protože měla to bejt Mafie. Ale kdybych trochu přemýšlela, jenže to se nesmí, když je to takhle text. Tak mafii sem zmršila, tu sem nedala a pak sem říkala, sem blbá, dyť sem četla Čapka, rozhovory s TGM. A pak sem zvorala ještě jednu otázku, a ta byla Fidlovačka, z čeho to vzniklo. No a tam je prostě švec a vydělávání kůží, no tak já sem dala, že vydělávání kůží obecně, ale ono to mělo bejt jenom na svršky, takže tyhle dvě sem zvorala, ale to sem ani nikdy v životě neslyšela. Ale pak sem si uvědomila, jak je ten mozek chytřej, a to říkal ten náš Standa: „*Hele, mozek je chytřej, ale není inteligentní, ty mu musíš dát správnou otázku.*“ A to říkal dobře. Mozek opravdu není inteligentní. A tam je taky otázka, v těchle deseti, nevím, co byste řekl vy, že praotec Čech měl bratra, jak se jmenoval? No to sem nezaváhala ani vteřinu a ťukla sem Lech.

To bych taky řekl.

Že jo! No a pak sem si vzpomněla, že tohleto jméno sem naposledy použila, když mi bylo osm let. Od té doby vědomě určitě nikdy. Měli sme dobrou paní učitelku, která nám prostě vyprávěla, jak to bylo. Kazi, Teta, Libuše a tak dále. No a říkala sem si, tak ten mozek opravdu, někdy se vám stane, možná ste to měl teda taky, protože to se stává i mladším lidem. Třeba sem si nemohla vzpomenout,

mám ráda herečku..no podle toho co mi říkali v tom Duševním zdraví tak ta doktorka byla bezvadná. Ta mi říkala: „*Nenamáhejte ten mozek, počkejte, vono se to tam objeví*“. A kamarádka, co mi bohužel umřela, ta byla bezvadná, ta byla o deset let starší, říkala: „*Zeptej se mě odpoledne v pět hodin, teď to nevím*“. A odpoledne to věděla, opravdu. Ta byla výborná, opravdu, večer mi zavolala, bydlela ve vedlejší ulici, a říkala: „*Hele, co děláš, oni osvětlujou prostě Staroměstský náměstí laserem, no jdu se tam podívat, a přes most chodí chlap laserovej*“. „*No tak za deset minut sem u tebe před domem*“, a byla. No ta byla úžasná, ale paměť jí takhle vynechávala. No mě se to stává až teď a bylo to asi tím, po tom rameni, kdy celej organismus se vypjal na to, právě to je asi ta vůle k životu, že tohle všechno překonáte. Jak já nerada sem vařila v tý době, ale říkala sem si,že když nebudu pořádně jíst, že je to všechno v háji. Že člověk dá všechny ty síly do toho ramene a no a tím ten mozek byl asi blbej. Takže sem zapomínala třeba herce, ale nešla sem to hledat. Počkám, až se to objeví, a na něco si to pověším. Ale to už ani pak není třeba, ono se to tam vyleze samo.

Takže sem si říkala, musím se věnovat tomu mozku, tomu pomáhá i televize, takže já sem si udělal i svůj seznam. To si můžete udělat taky. Ale bezvadný je, že já si můžu najet na program před padesáti hodinama. Což je bezvadný. Nebo si to tam můžu ťuknout, ať se mi to nahraje. No ale můj seznam, to je dvacet stanic, který používám. Já sem říkala, hele to je jedno co ta krabička bude dělat, ta krabička za dva tisíce, já potřebuju abych tam měla, kdyby se podělalo rádio třeba, abych tam měla dvojku rádio, abych tam měla Art a abych měla Čtyřadvacítku, jinak na to dost kašlu. No, ale když sem si vybírala sama můj seznam, do těch dvaceti, tak sem si tam ještě přidala Novu, Primu a ještě něco, ale jenom teda ty hlavní, že jo. No pak ... co to tam je... je tam nějakej zajímavěj časopis americkej, no asi dvě věci mimo náš obor. No a taky se namahám, když je to anglicky, abych rozuměla, že jo. A když je to teda dabovaný, tak teď mám takhle velký písma, dřív sem to měla malý. A teď když dělám na počítači, tak dám CTRL plus, abych to dobře přečetla, a tam taky hledám takový zajímavý případy. Takže to je docela fajn. No tak myslím, že tím se člověk udrží. No a hlavně vím, že mi dělá dobře slunce a moře, tak se synem sme dohodnutý, co všechno můžu prodat. Teď tam ponesu dva obrázky, no a možná prodám houpací židli, protože už podruhý dávám dělat výplet sedadla. To stojí. A já vážím padesát kilo, a ten výplet stojí tři tisíce.

Tak mě ještě napadá, že když sme se bavili o té budoucnosti, jestli je naopak něco v minulosti, co byste teďka udělala jinak, co byste chtěla změnit.

Bohužel to je hodně věcí, a to vždycky zaženu. Ale tak říkám si do budoucna, to si dělám legraci, ale že bych se nikdy nevдалa. Děti možná jo, ale někdy pozdějc. Ale kdybych se vdala, tak bych nejdřív s tím člověkem chtěla dva roky žít, abych ho poznala. Teda, nepoznáte nikoho za celej život ale...to bych udělala určitě jinak. A co nejdýl bych bydlela u matky, mama hotel, ať se stará. Protože já sem byla poslední dítě a maminka měla strach, že brzy umře, takže já sem v deseti uměla lepší vařit než teď, uměla sem žehlit košile, já ani nevím proč. A přestože sme žili v Nuslích, tak já sem byla takový přírodní dítě (*smích*), a maminka prostě nešla by na trh bez rukavic a bez klobouku, že jo. A já sem prostě před barákem sundala boty a nesla sem je až na Václavský náměstí, tam sem si je musela about, co kdybychom někoho potkali (*smích*). No tak u tý matky bych byla, ta matka má ráda to svoje dítě tak, že na něm má ráda i ty jeho špatný vlastnosti, a to teda já sem měla spoustu.

A jaký jste měla třeba špatný vlastnosti?

Já sem chtěla chodit nakupovat, ještě než sem chodila do školy, a chtěla sem peníze, že jo. Mě mohli poslat všade. Přijel strejček z Rovně, kam sme jezdili na dovolenou, no a kdopak ho povede

po Praze a na tu výstavu hospodářských strojů? No já, samozřejmě, vzala sem ho za ruku a šli sme. Já sem trefila po Praze jako nikdo z rodiny a nikdo na něj neměl čas, a já jo (*smích*). Tohleto bylo pro tu matku asi těžký, protože... „*Proč si, prosím tě, nebyla na zahradě, nesla sem ti svačinu*“. „*Mami, já sem nesla na Vyšehrad kytičku Boženě Němcové*.“ (*smích*) Ale tehdy to nebylo podle mě nebezpečný.

A já ani nevím, jestli bych řek, že je to špatná vlastnost, bejt takhle samostatná.

No byla sem holka, to víte, že mě varovala před vším možným, ale já sem říkala, „mami neboj se, já si nikoho nevšímám“. Taky sem chodila na gymnastiku, já sem byla takové gumové dítě, takže se nemuseli bát.

Takže ten sport není novinka (*smích*).

No já nevím, že bych vynikala, já sem chtěla dělat balet, v deseti sme odešli na venkov a tam byla stará bela. Akorát sme hráli na klavír, a to znáte, když vás někdo nutí, sme postrkovali budíka s tím nejmladším bráchou. Hráli sme taky na housle, maminka myslela, že krásně, no a zpívali sme, to bylo fajn teda, to jo. A já teda z Prahy, nejodvážnější. My sme měli školu v zámku, tak já šla první a holky za mnou, v tělocvičně bylo zima, takže dvě třídy za mnou a já sem počítala raz dva, tři, čtyř a zpívali sme národní písničky, což bylo bezvadný, všichni vycházeli ven a poslouchali nás.

No, a kdybyste mi měla říct, co mě vlastně v tom stáří čeká, jaký to je...

No heleďte, jedině se můžeme dohodnout ... já chodím cvičit v pondělí, a v tom Životě si můžeme dát kafe a můžeme si sednout na tu pavlač nebo kam a tam si nás nikdo nevšímne.

Spíš myslím tak obecně, na co se mám připravit. Jak byste definovala to stáří pro někoho jinýho, jaký to je...

Heleďte, pro stáří je nejdůležitější opravdu, aby člověk byl soběstačnej, čili aby byl zdravěj. A nedat moc na doktory, stačí jen jednou za rok. Stejně vám nikdo nepomůže (*smích*). Doktorovi řeknu: „*Ten tlak mám nižší, nemohla bych brát jenom půlku?*“ A von řekne: „*No ale zase je mezi tím velkej rozestup*“. Je vedle v baráku, on je internista, ale já ho zavolám, jestli můžu si přijít přeměřit tlak a sestřička řekne: „*Sundejte si pyžamo a přidejte*“. Takhle rodinně. A on řekne: „*Radši berte celej*.“ Já se na to vykašlu, protože ho mám nížkej a sem pak líná. Tak беру půlku, takže nemůžete dát na ty doktory. Kdybych ale sama na sobě nepracovala, tak ještě dneska tu ruku nezvednu. Takže já věřim na to, aby člověk byl statečnej.

To je hezká rada.

A ty ženský, pokud sou závislý na mužským, to je hrůza. Můj muž neuměl zatlouct ani hřebík, to byl zas ten druhěj extrém. Ale náš táta říkal, já sem teda nechtěla pojistky a tak, na co to potřebuju. Ale on říká: „*Vezmeš si nějakýho blba a ještě se ti to bude hodit*.“ (*smích*) Tak akorát sem teda nemusela štípat dříví, ale řezat jo. Ale jednou, a to nebylo naschvál, ale tady sem si nasekla tenhle kloubek (*ukazuje na prst levé ruky*) a maminka řekla: „*Už jí tu sekeru nedávej*“. Ale pak mě jí dali a jak rádi, protože nikdo za války nebyl schopnej zabít slepici, jenom já. Tak někdo držel ten zobák a já sem jí usekla hlavu (*smích*).

Koukám, že ste žena činu (*smích*)

To jo (*smích*). A husy, co se krmily na sádlo, ty sem podřezávala taky (*smích*). Mně to nepřišlo, já sem chtěla bejt chirurg. I všechny ryby sem doma kuchala. Otec mě naučil kucht i zajíce.

A proč vlastně z toho chirurga sešlo?

Mně bylo deset, začla válka. A naši byli v penzi, naopak, já sem pak držela rodinu nad vodou s mým blbým platem. No ale byla bych to dělala ráda, ale nebylo by to pro mě dobrý, já bych se zničila. Víte, člověk když je až moc zaujatej, když takhle přítelkyně, ta poslední, ta mě volala třeba ve tři hodiny ráno. Naštěstí bydlela blízko. „*Helo, já sem spadla, ležim nahá na zemi. Nevstanu.*“ Byla starší jen o šest let, ale říkám, nemožná, ona pak už nechtěla chodit ven a tak dále. Tak já sem se oblíkla a šla sem, teď ty bezdomovci na vás volaj v půl třetí ráno, ale byla sem oblečená v bílým a oni: „*Kampak jdete, doktoro*“. A já říkám: „*No k nemocnému, kam bych šla jinam.*“ A oni ať mě nikdo nepřepadne, já říkám: „*To by si dal, mám sebou nůž*“ (*smích*), nebo něco takovýho. Byla sem hrdina (*úsměv*). No ona ležela na zemi, těžká a dlouhá, tak co teď. Přistrčila sem k ní křeslo a ze všech sil sem jí vytáhla a odvezla na tom křesle k posteli. A naposledy, když upadla, tak si narazila nohu a ta jí úplně zčernala. A doktora? To vůbec, já sem jí léčila celý léta, doktora nechtěla ani vidět. A věděly sme, že už se na tu nohu nepostaví. No a ona se rozhodla, že umře. No to je taky drama, to vám do toho radši ani nebudu říkat. (*pokračuje bez zastavení*) Měla kamaráda chemika, a ten byl těžce nemocnej, měl rakovinu a měl jed, jo. A ten teda potom říkal: „*Já ho nepoužiju, já umřu i tak, máš ho ty.*“ Tak nejdříve sme teda použily jed. Já sem jí to slíbila, ve slabé chvíli. Potom jedu se jenom podělala, což bylo hrozný (*smích*). Pozvracela, pokakala, a ona říká: „*Helu, tak se to nepovedlo, co budeme dělat?*“ Objala sem jí, obě sme se rozbřečely a pak sme se začaly strašně řehtat (*smích*) a ona mi říká: „*Hele, já tam mám v psacím stole pro tebe gin, vyndej ho, musíme se napít.*“ Já sem řikala: „*Musím to napřed uklidit.*“ „*Ne ne, vyndej ten gin.*“ A pak teda, protože tohle nepomohlo, žádný prášky nepomohly, ona byla jinak zdravá jako kůň zřejmě...tak pak se rozhodla, že umře hladý. A víte, že je to úplně jednoduchý?

Jo?

Jo...za pět tejdnu. Jenom ráno vždycky čekala, no vona nemohla z tý postele, ona byla jen na posteli a to právě její syn, ten hrozně pomáhal, já sem se starala ve dne a on v noci, vždycky večer přišel a sloužil noci. Jenom se těšila, až ráno přijdu, to už byla umytá a mísa a všechno v pořádku a říkala: „*Já se těším, až si uděláš to hnusný kafe.*“ Ona pila zásadně turka a já instantní, kuli tomu srdci a tak. A ona jenom brčkem se ode mě napila, ale jenom trochu, protože ona ani tekutiny nechtěla. A ono jí to vůbec za tejdnu už ani nevadilo, ona neměla ani hlad ani žízeň. Takže takhle klidně si chudák umřela.

To je škoda, že člověk dojde k takovému rozhodnutí...

No, dojde, protože ona věděla, že já už taky stárnu a to je hrozná zátěž, starat se o někoho. To že jí uvařim, to je maličkost, uklidim, to taky. V tý době, to já byla ještě...a najednou jí říkám: „*Já už po obědě nádobí neumeju, já si taky musím na chvilku lehnout.*“ „*No konečně, to sem ráda.*“... Já říkám: „*Koukej, už mám taky vrásky.*“ „*To už máš dlouho, jen sem ti to nechtěla říkat.*“ (*smích*) Na vrásky kašlu, ale už prostě nemám tu sílu. Ono i ten nákup, ona bydlela, jestli to znáte, u Písecký brány, jak sou ty vily a schody takový, tak jednou na nich upadla a rozbila si hlavu, a její domácí byl doktor. Já sem jí tu hlavu vystřihala, dala sem jí do pořádku a říkám: „*Hele já pana profesora zavolám, ať se ti na tu hlavu podívá.*“ A on přišel, vědec že jo, a říká: „*Ale to ste hezky zašila, to je dobrý.*“ Nic

sem nezašila, sem to jen dala k sobě (*smích*). „*No to ste udělal dobře, no nic nemusíte, ty modřiny zmizej*“. Tahle se chová doktor. Proto k těm normálním absolutně nikdy nepudu. Tak to je další drama.

Tak koukám, že jste to měla náročný...

Je to náročný, právě když začnete stárnout a ztrácíte sílu...já teda sílu zatím mám, kufry v rodině sem vždycky nosila já na hlavě, ale...vůbec i sem použila sílu na tuhle kamarádku, dyť ta byla dlouhá, velká, neskladná, taky si na Letný zlomila stydkou kost (*smích*). To bylo taky veselý. No do konce života sem se s ní vlastně dřela a šlo to. Ale teď už bych jí ani neutáhla. Ale teď jezdím s nákupem tak, že sem od kamarádky z Ameriky dostala takovou tašku do letadla, tak tam se mi vejde sedm kilo a to je všechno, co si vezu i na dovolenou. A ještě sem dobře oblečená (*smích*). Takže tak to je a já musím mazat domů, dát si oběd a tak.

Tak moc děkuju za váš čas, a za všechno co jste mi tady řekla.

Nemáte za co, a přijďte za čtrnáct dní na to naše cvičení.

Příloha II – Přepis rozhovoru - Dita

Dobrý den, děkuju za váš čas. Rád bych se vás zeptal, jak se vám v posledních letech žije.

No tak já si myslím, že celkem sem se srovnala s tím, že v roce osmdesát devět odešla do důchodu, protože v tom roce rušili, že jo, generální ředitelství, tak mě tam nechali do jednatřicátýho srpna, kdy sem ten věk jako do..do...no a hned sem odešla. Ale už dřív, to sem netušila, že bude slavná revoluce, a tak sem si říkala, nebudu ani hodinu přesluhovat, protože mám chatu a já chci bejt venku. No ale vono to tak dopadlo, že sem měla štěstí, prvně v životě mi dali, že sem měla od srpna tři neděle lázně, takže sem tam byla jenom jeden tejden. To sem si vzala platení, že jo, protože všechno, co se dalo, už sem předala. Já sem dělala export piva na generálním ředitelství. Takže sem to všechno jako tam někde nechala na hromadě, protože to rozpustili, jelikož se ty pivovary pak trhly. Smíchov snad už má třetího, jestli přes Čiňany nebo nevim přes co. Takže já sem okamžitě odešla a radovala sem se, že budeme na chatě. Bohužel manžel do roka na to zemřel. On byl teda o deset let starší, ale zemřel. Ale notak náhodou sem tam měla skvělý lidi, na chatě, ale skvělý, prostě...takže já sem přijela do Prahy jednou za dva měsíce, protože sem si zařídila kartu, že jo, abych nemusela...a stálý platby, abych nemusela kuli činži, že jo. Takže to bylo úplně skvělý. A to snad byla taková startovací doba, do jinýho života, prostě už sem měla zase sílu, radost z kytiček. Vytahovala sem je očima a tak. Hlavně lidi byli dobrý, ty chataři, když tam přijeli, tak se lidi scházeli. Teď když tam přijedu, tak nikoho nevidim.

Už to takhle nefunguje?

Vůbec!... No...ne, ne. Jiný lidi, prodaly se některý chaty, který byly, tamty mi umřeli brzo, kamarádi, a teďko mám akorát sousedy, nikdo se, zaplaťpánbůh nehádá, ale přes ten plot se jako pozdravíme. Já to vím, že když oni dělali, že nepudu v sobotu neděli si tam dřepnout. Oni vždycky: „*Přijďte na kafe.*“ Já povídám: „*Nepřijdu, protože ty máš práci.*“ Já to vim, jak to bylo, kdy má člověk práci. Oni sou mladší, ty lidi. Takže sem jako se celkem do toho dostala a žádný velký problémy, a docela mě život začal bavit.

Až na to že se... máme byt, teda barák, od nějakýho majitele, a ten pán to prodal, nějakýmu Italovi nebo Švýcarovi, a prostě my sme měli tři pokoje. Protože syn měl samostatnej vchod a měl svůj pokojík. Bohužel voni se rozhodli, že mě přestěhujou do malýho bytu a já sem prostě...já se nebudu stěhovat...a oni mi řekli, že by to bylo asi třináct a půl tisíce a já povídám, že by to byl celej důchod můj. Takže to mě potrefilo, to sem byla dost nalomená, že sem se teda...náhodou jenom přes chodbu, ale ze čtyřiaosmdesáti metrů do čtyřiceti. Takže mám to takový, že cvičim, ráno, a když si tu deku dám, tak kopu buď do gauče, nebo do skříně (*smích*). Takže mi to ale trvalo tři roky, než sem si na tenhle byt zvykla, já sem tak nerada chodila domů, já sem se radši cajdala někde venku a říkala sem: „*Já ho nemám ráda, já ho nemám ráda.*“ Musim ho mít ráda (*smích*), takže sem si na to zvykla. A teď už docela si říkám, já už nikam nepudu a radši si tady sednu (*smích*) a budu koukat, nebo si luštit křížovky. Takže takhle prostě, od toho důchodu sem se srovnala, takže sem ráda na světě, že se denně hejbu, máme tu malou skupinku na ty výlety, tam sme všichni sólo, bohužel, byli sme čtyři ženský a dva muži, ale před dvěma lety nám bohužel ten jeden zemřel, takže tam máme už jen jednoho pašu (*smích*)...

Rozmazlovanýho...

(smích). Je to, že sme všichni solo a tam jdeme, jdeme, jdeme...třeba čtyři hodiny v létě, loni sme dělali ještě dvanáct čtrnáct kilometrů. Že sme ráno někam brzo jeli. Ale teď teprve začínáme delší trasy, protože v zimě, jak byly ty zimy, tak sme byli venku tak dvě hodiny. Zaplať pámbůh, letos nebyl sníh, loni sme šli na běžkách a mohli sme se přizabít (smích). Protože byl kopec, kterej sme nemohli slézt, ani lesem nic, a to bylo hrozný. Takže sme letos byli rádi, že teda není sníh. Ale máme zásobu, koupili sme si každej něco, mačky takový zvláštní, takže já už mám asi troje mačky (smích), ale letos nebyl ten sníh, takže sem je nevyzkoušela. Takže takhle se snažím se hejbat. Ale hlavně mám takovou zásadu. Problémy, lidi furt nadávaj na politiky, nadávaj na tohle. A já si říkám, já nemám ráda třeba pana prezidenta, ten se mi nezdá a tenhle ten taky. Ale proč já se budu o tom rozčilovat? Já můžu svojí osobou, co já můžu svojí osobou udělat, to udělám, i kdybych se měla přerazit. Když je v mejch silách. Ale to, jestli tam, jak je člověk poslouchá, to by vyletěl oknem, tak si říkám, tady jedním uchem a ven. A proč já, proč já bych se měla rozčilovat, když to nemůžu změnit. A to je moje prostě, já říkám: „No to mi neříkej, já vim, je blbej, ale proč já bych se měla rozčilovat, že jo.“

A to byla jedna z mých plánovaných otázek, co je taková vaše životní myšlenka, motto, krédo...tak tohle je ono?

No určitě, určitě! Prostě, já říkám, já se ráda směju, já sem veselá, srandičky. Když někam jdeme, a já tam nejsem, tak se ptám: „Jak bylo?“ A prej: „Prima, ale víš jak, žádná sranda.“ Řeknou. Dušička má takhle takovou radost. Já sem říkala: „Hele, takhle (prsty si zvedá koutky úst do úsměvu), než takhle (naopak se zamračí). A koukej udělat smajlíka.“ (smích) No protože ten život, říkám, to co nemůžu změnit, tak se přece nebudu rozčilovat.

To je pravda. A teď mě napadá. Vy ste říkala, že po tom důchodu to bylo takový těžší, a pak se to zlepšilo, ten život.

No určitě!

Ten přechod byl danej důchodem, že po něm se to zhoršilo, nebo už před tím to bylo takový složitý?

Ne, ne! Až do toho důchodu, bohužel pak ten rok, bez toho manžela, to byl trošku problém, než se to všechno vyřídilo, já nevím, nějaký pole v Sedlčanech, já sem to vůbec nikdy nevěděla. Já sem to dala všechno na syna, já říkala: „Já nic nechci!“ A tak sem mu to dala všechno a šla sem si po svým, já ty peníze nepotřebuju, a abych někde lítala, abych jezdila do Sedlčan a něco vyřizovala, dej mi pokoj. Ty seš mladej, ty si to vyříd. No, takže mám jenom tu chatičku a je to opravdu jenom chatička. My sme jí stavěli asi osm let, že sme neměli peníze. Manžel vždycky, on byl elektrikář a syn taky potom, když mu bylo patnáct, tak ho manžel vzal, že s ním musel chodit. On vždycky soboty a neděle, to se ještě dělaly taky soboty, tak oni zase začali zahrádkáři chtít elektřinu. Takže manžel s tím klukem museli vykopat, se položil kabel a takový, a nějakou korunu dostali. A v Sedlčanech měl švagra, ředitele pil, takže vždycky, když měl nějaký peníze, tak ho zavolal, že zas má tyhle peníze, tak aby nám dal dřevo. No on nám to nemohl dát zadarmo, ale zase byla výhoda, že to bylo kvalitně (smích). Ale říkám, osm let to trvalo, než sme to postavili, protože peníze sme neměli, takže... (smích)

Oni jednou jeli do Sedlčan ke tchýni, a tam měla baráček, takovej ten kamennej, tam byla zima i v létě (smích) a oni odjeli a já sem vykopala...oni to měli vyměřený...a než přijeli, ráno odjeli a večer přijeli, a já měla základy vykopané. A když maminka, pak rodiče, když už byli v penzi, ty tam byli

hrozně rádi. Tak maminka vždycky říkala: „*Holka, ty seš...ty seš...ty všechny manžele, Mirek ti prostě všechno, všechny řemesla, a ty musíš tohle...*“ Já mám totiž velice dobrou školu, od patnácti do dvaceti let sem byla ve Zlíně. Bohužel to už nebyl Baťa, ale v osmačtyřicátém, a byla sem tam do ...no padesát osm sem se vrátila domů. A tam prostě ještě přežíval duch Bati. Zaplaťpánbůh, dodneška to je moje. Povinnost, přesnost, co slíbíš, to musíš, co tohle, když můžeš tak musíš to udělat, prostě takovýhle. A já vám sem tady v tý Praze sem měla tři zaměstnání jenom, do toho důchodu, různý. A když sem se vrátila domů v těch dvaceti letech. V patnácti sem tam nastoupila, ve dvaceti sem se vrátila. Pořád to ve mně je, ten pořádek, to co von prostě ty lidi když chtěl. My sme byli první děvčata jako učnice. Tam byly mladý ženy, u pásu, v tý fabrice, a já sem se dostala prostě do skupiny, kde voni otevřeli v pěti pracovních oborech dvacet děvčat, aby se mohly vyučit. Čili tejden sme chodily do školy a tejden sme šily ručně botičky, krásný, Maďarky takový jak byly. Takže tohle to bylo...a mě nikdy nevadilo, když mi někdo řek: „*Hele, ty pojeděš na brigádu.*“ Já sem celkem dost pozdě, teprve v pětadvaceti sem měla kluka, takže když sem byla v práci, takže brigády...jestli na brambory, jestli na řepu, jestli v létě na seno, mě to bylo jedno, mě to všechno bavilo, já sem ve všem viděla...že když sme to obilí a teď se nás to chytalo tak sme večer...kluci byli na jedný straně, my na druhý do potoka, vomyli sme se a furt sme byli v pohodě (*úsměv*).

Já si myslím, že mám takovou dobrou tu, že všechno se snažím dát do legrace. Když už jako něco, tak řeknu, plácnu...včera! Jedeme v autobusu už do Prahy a furt kam pudeme v sobotu. A každej tamto tam, a tamto je do kopce a tamto je daleko...a když už sme takhle jeli asi dvacet minu, tak já říkám: „*Hele, víte, co já vám navrhnu?*“ Jo a ještě aby tam byl stín. „*Víte co by byl dobrý? Že bysme prošli hřbitovy...Vinohradskej a normální hřbitovy. Je tam stín, je tam ticho, je tam krásně (smích).*“ Voni na mě koukali, a pak se začli tak strašně smát (*smích*). A já sem říkala: „*No vy furt tady, no tak pujdeme do kopce, nepůjdeme, bude tráva, nebude tráva, budeme chodit...*“ Já nejradši teda chodím v těch lesních pěšinkách, včera sme teda dost našlapali po asfaltu, že já už sem tam v tý Toušni sem jim chodila v trávě, protože ono je to hrozný (*úsměv*). Včera se potom chechtali a já říkala: „*Nevadí?*“ A oni: „*Prosím tě!*“ Já teda nevím, já to úplně neznám tohle. Já sem bohužel, teda bohudík, vždycky jela Praha chata, chata Praha. Nikam sme se nedostali, na Sedlčany, když manžel musel s tchyní něco dělat, tak sem musela do Sedlčan. Vona teda moc...sme se jako nemusely, ale já sem říkala, jakože v pohodě, fajn, je padesát kilometrů vode mě, mám jí ráda (*smích*).

Ta vzdálenost pomáhá (*smích*).

No, to se nedá, vono to je takový...Ne že bych se s někým hádala, ale mlčím. A když já mlčím, to je... (*smích*).

...špatný znamení (*smích*).

(*Smích*). No, tak povídejte, ať taky, tady nejsme do večera (*smích*).

Né, to je v pohodě, je to moc zajímavý. Mě by ještě zajímalo, když bysme řekli to stáří jako takový, máte pocit, že to u vás začalo? Třeba tím důchodem?

Jakože sem si to uvědomila? No tak já sem měla pocit, že my sme šli, tuším v jednapadesáti, do penze. No. A já sem měla teda tu chatu, měla sem furt potřebu tam makat, tam makat, doma dva mužský, že jo. A hlavně sem odmítala televizi, my sme byli úplně poslední v baráku. Chtěla sem každej tejden chodit do kina. A hlavně, v tom podniku byla ta kulturní ROH, každej měsíc sme si mohli

vybrat ze všech pražských divadel, voni na to ještě přispívali, dostali sme to až na stůl, takže já sem chtěla chodit do divadla a do kina. A nechtěla sem televizi. Takže to sem dost dlouho vydržela, až sem si zlomila nohu (*úsměv*). Voni jeli sami, manžel s klukem, na hory, někdy po Vánocích myslim, takže sme si vzali takovou tu televizi, jakože pučenou, a nebylo to jako naše, platili sme. Samozřejmě černobílou, ještě. Ale tím, že manžel mě do toho dokopal, protože říkal: „*Prosim tě, ty budeš sama doma, nikam nepudeš, no tak tu televizi dáme.*“ No tak sme si to pučili, to bylo na tři roky, tu sme ještě vrátili, no a pak ještě jednou sme to měli pučený. Až pak sme dali dohromady peníze a koupili si televizi (*smích*). A já sem trvala prostě na tom, abychom šli za tu kulturou. Ty divadla byly skvělý komorní, že jo. To byla taková nádhera. Já sem prostě odmítala čumět na televizi, já chci prostě do kina. Každý tejdén. A to manžel byl docela rád. A říkal: „*Hele, s tebou je to hrozný. Když je to smutný, máš ubřečenou tadyhle všude, a jinak nikdo se ještě nesměje a ty už se směješ, už se nikdo nesměje a ty se ještě směješ nahlas.*“ (*smích*)

(*Zvoní jí telefon*) Ježíš pardon, co to je? Ježíš...ne, to je esemeska, to je nějaká esemeska. To je dobrý. To nebudu brát, to možná už píšou, píšou mi kam pujdeme v sobotu.

Takže ste říkala, že ten pocit stáří byl spojenej s tou televizí...

Ne, ne. A jelikož sme měli byt, spojenej pokoj s kuchyní, a neměli sme sprchu. A koupelna tam nebyla, jenom umyvadlo. A já bydlim teda v Nuselským údolí, a já chodila do Sokola Vyšehrad. A tam sem se každé tejdén, dvakrát tejdě, mohla vysprchovat. Cvičila sem, prostě chodila sem na cvičení tam. Já, jelikož sem v tom Zlíně všechny možný sporty. A kdybychom se...Tennis! A nic sme nemuseli platit! My sme všechno mohli. A já sem se rozhodla, že puđu na parašutisty. Jelikož mě bylo asi tak půl roku do osmnácti, musela sem požádat rodiče o souhlas. A jelikož v tý době neexistovaly telefony, že jo, nic...No maminka, co mi napsala: „*No to náš kluk*“, bratra sem měla o pět let staršího, „*a ten nedělá takový blbosti a ty chceš skákat padákem? Vopovaž se!*“ Tak mi to zarazili. A tam to byl svazarm, že jo. Takže ne, tak sem se rozhodla, že si udělám řidičák. Ne ne, to měli přednost kluci, co měli jít na vojnu, a budou mít řidičák. A já si říkala, co tam teda budu...Koně! Dodneška je to moje láska. Bohužel už teďko ne. Ale já sem v tom Zlíně, zadarmo! Koně! Jezdili sme asi deset kilometrů od Zlína to bylo. Zámeček. No prostě já sem furt něco dělala, někde skákala. Ping pong, ten jel, když sme přišli ze školy nebo z dílny, před každým internátem. Volejbal. Tloukli sme furt volejbal.

Pak s Emilem Zátokem, když sme my dělali jako stadion, jak se stavělo, že jo, socialistický, tak on potom...on pracoval ve Zlíně. Byl zlíňák, že jo. A my sme byli...kluci byli kolektiv Emila Zátoka a my sme byly holky, internát, a bylo to Marie Majerová. Čili kdy přijela Marie Majerová, tak kluci byli vzteklí, že museli nastoupit. Si říkali jaká je to kráva, co nám to tady povídá. No museli sme to přečkat. Ale když přijel Emil, to sme se kouleli smíchy, ale to bylo jenom jednou takhle povídat, pak ale říká: „*Ne ne, hezky tady tepláky a šup.*“ A už sme hezky klusali. A on při tom klusu nám vyprávěl (*smích*). A my měli jazyky na vestě. Ale on byl velice, velice prima, legrace s ním byla. Takže my sme neměli vůbec čas. My sme furt něco měli. A já sem vděčná za těch pět let v tom Zlíně, to mi až do smrti vydrží.

Já sem říkala, když se měnily nějaký místa v podniku, já sem říkala: „*Mně je to jedno co budu dělat, tak se to naučim.*“ A takový ty, co se hrabali vysoko nahoru a pak spadli...Já se nehrabu, já sem ráda, že končí pracovní doba. A pak, když už byl kluk velké a všechno, a to sem zase měla radost, že sem se dostala do těch pivovarů, kde sem dělala export. Teda jenom sem mohla do Sdružení socialistických států, to sem mohla vycestovat. A když se jelo do Ká es, tak jezdili páni ředitelé, že jo. Ale mně to

nevadilo, voni zase v Praze občas byli z celého Německa... to byla hrozná legrace, já sem většinou nerozuměla. Oni přijeli a bla bla bla a já sem koukala, já sem se vždycky držela jednoho kluka, aby mi překládal, já tomu vůbec nerozumím (*smích*). Takže sem si užila i takhle těch zákazníků. A bylo to fajn, když přijeli, tak sme jeli do Budějovic a do Plzně, a my sme měli...já sem teda pivo né, já sem vždycky, jak se pilo takhle v tom sklepe (*naznačuje degustaci*), já vždycky měla zavřenou pusou...Ale naučila sem se to takhle zvedat. Ale byla sem ráda, že k nám patřily český a moravský vinařský závody, takže sem strašně ráda jezdila do Mikulova. Potom sem hrozně ráda každé rok jezdila do Maďarska na kontrakty. Já sem vždycky říkala, že se tam těším, zas mi nikdo nebude rozumět, já nikomu nebudu rozumět, ale strašně se tam těším. Ale ty pivovary mluvily německy, což bylo bezvadný. Oni naučenou Němčinu, my naučenou Němčinu. My sme prokecali celý hodiny. Nějaký der, die, das. Ale vždycky sme se prostě bavili. A ten Sovětskej svaz, tam sem taky jezdila, to sem měla šílenej strach. Tu ruštinu sem docela zvládala. A teď sme jeli ... generální ředitel importu, exportu, a já jediná ženská. A slovenskej ředitel, protože my sme byli jakože český a Slováci. Takže tady byli samí chlapi, ale oni říkali, že budu muset pronést řeč nějakou. A u toho stolu, sem si říkala: „*Prokristapána*“. Já se v té době učila intenzivně německy, každé den sem chodila, já se bála, že tam začnu mluvit Německy. Ruština byla někde zastrčená. No koukala sem do blba a mluvila, ale tady čůrek, tady čůrek (*ukazuje si na spánky*) (*smích*). No řekla sem to hezky a voni tím, jediná ženská, tak mě strašně obletovali. A docela si myslím, že sem se jim líbila (*smích*). Takže takovýhle. Tak já...velkej rozdíl mezi tím, že sem šla do penze, že sem pořád něco měla. Že sem dělala ty sporty, ještě jak je Invalidovna, jak stál první vejškovéj hotel. Ještě před tím, místo toho tam byla jízdárna, čili já sem tam chodila na koně. Oni to zbourali, postavili ten...Ale furt sem se snažila hejbat a něco dělat. A dodneška, pokud se ještě hejbu, tak se hejbu. Jediný, co sem musela opustit, lyže, protože my sme měli podnikový chaty, my sme byli furt na horách. Jenž teď si nemůžu dovolit jet na tejden na hory za tři tisíce nebo kolik. Takže to sem...ale taky už bych se bála. No on manžel, jak umřel v tom devadesátým roce, já sem to všecko prodala, dala pryč. Ale je mi těžko u srdce, ty hory mě vždycky braly.

Tak jestli můžu, co je pro vás v životě důležité? Pochopil sem, že ten pohyb, smích...je ještě něco, co si myslíte, že je pro vás zásadní?

No heleďte se, já mám pocit, že nic nepotřebuju, jako pro sebe. Co potřebuju, to je dosažitelný, a určitým způsobem sem byla asi taková, asi to bylo dobře, že když sem šla do penze mi někdo řek: „*Hele, dej si spoření*“, to stavební to bylo. Takže já sem vlastně těch pět let, tenkrát to bylo na čtyři, to druhý už bylo na pět let. Takže tisíc korun každé měsíc, tak když pak to bylo, tak sem naráz zjistila, že sem bohatá. Já vždycky kouknu, a říkám, je to furt dobrý. A ještě ke všemu, já mám nevlastní dceru, manžel měl dceru, a ta je...tu sme vydali do Holandska. Teď už jí je taky šedesát, byli sme oni u nás, my u nich, každé rok tři neděle. Když se narodil vnuk, já sem celou dovolenou, celej měsíc tam pomáhala, protože ona je tam sama, že jo, v tom Amsterdamu. Takže, voni hned začínali butikem, pak měli ohromnej na ty veliký, kde nejvíc obchodů je, tam měli tři patra, Westernhouse. Jakože západní věci tam měli, samý džíny a kovbojský věci, a von jezdil nakupovat k nějakým těm indiánům do Mexika. A boty španělský na ty koně. Heleďte, koukněte se mi na botu, tadyhle, a to sem dostala k osmdesátinám hadí boty, to prodávali. To sou, už pátej rok je mám. Takže boty sem měla od nich, džíny, Ivan, syn, já moc džíny...teda mám jen jedny nebo dvoje, já mám ráda slabý ty kalhoty. Čili já sem když sem tam přijela...Trička! Všecko, tohle byla džínová košile (*ukazuje na svou džínovou vestu*), sem si říkala, dyť já jí nenesím, já mám takovou růžovou, kterou sem si koupila tady v těch košilích za padesát korun (*smích*) a ráda jí nosím. Tak sem to ustříhla. Takže já na sebe vlastně nic nepotřebuju,

jenom spodní prádlo (*smích*). A ponožky. Bundy. Prostě nejdřív péřový...Čili já si vůbec nic nemusím na sebe kupovat. Takže já se mám dobře.

Tak to je skvělý. Tak mě napadá, jaký jsou vaše plány do budoucna?

Ale víte, že já žádný takový ... víte co, já sem strašně ráda cestovala. Nás, mě vykradli byt, všechno mi sebrali. To sem ještě dělala v Motokovu, dva roky sem se hádala s nima, potom když mi dali peníze. Tak k nám nastoupil nějaký kolega, kterej pracoval s manželkou, teda ještě za svobodna, poznali se v Čedoku. Tam pak jako manželé nesměli bejt u sebe, takže on pak přišel k nám a já sem mu řekla: „*Hele, já sem dostala nějaký peníze, já bych se strašně ráda někam podívala, přines mi něco*“. Tak on mi přines katalog a tam byly Kanárksý ostrovy, Maroko, loď, sice ruská, a byli sme vždycky někde na konci, když sme přistáli (*smích*). No byla ale asi osm autobusů...Já když teď vidím ty lodi jak jezděj, tohleto mělo asi dvě patra nebo tak, a já sem si řekla, že chci bejt sama, nikoho nemám. Byla to sice kajuta z vící konzervy, sem pravila, když sem to viděla (*smích*), ale byla sem šťastná, že sem nemusela...protože když tam byli dva, ten než když to zvednul ráno, než šli na snídani, museli vždycky polovina sedět, až ten jeden se udělá, takže já sem byla hrozně ráda. Takže to mám do dneška, jak v televizi chytám všechny cestopisy, furt všechno. A když vidím to Maroko, ta Marakéš, tak říkám, tohle je to náměstí, dyť to bylo, když sme tam byli, tak to byly jen takový suky to náměstí, a teď je to úplně všechno plný. Takže to bylo ten jeden rok, ty Kanárský ostrovy, že jo, ta Grand Canaria a tak, to sme projížděli všechno, bylo to bezvadný. Bylo to vlastně z Portugalska, tam sme letěli, udělali sme tu cestu a letěli sme do Prahy. Druhej rok sem si vzala Turecko. Chtěla sem tu Troju a tohovýhle ty věci a zas to bylo dobrý. Sme jezdili po všech těch možných památkách, spali sme v těch městech. S jednou paní, Slovenka to byla, tak sme prostě viděly, ale teda v poledne, to bylo asi čtyřicet stupňů, sem stála v tý Troji, u těch dř, a teď sem najednou...uplně se mi dělalo mdlo, a říkám si, ať už to...no já jdu odsud pryč (*smích*). Tak sem skutečně odešla, protože sem si říkala, čtyřicet stupňů, to teda nevím. No já si teda neumím představit, že tam mohl nějaký ten člověk spát, vždyť je to takový malinkatý. Ale bylo to dobrý, a ten druhej tejdén sme byli ubytovaný ve fungl novým hotelu u moře, takže sme si užili i koupání. A tím to bylo.

A teď plánujete cestovat?

Ne, teď už ne. Do toho Holandska už se neodvážím. No naposledy sem tam byla, myslim, před pěti lety, nebo sem pak ještě jela jednou. No prostě já sem... dokud sme měli auto, jezdili sme. Střídali sme se, že jo. Každý rok sme tam jeli. Pak manžel už měl... byl problém. Tak sme lítali. No to byla sranda, cena bezvadná, na ty naše poměry, a tak zase každéj rok letecky, bezvadný fajn. No potom manžel už tam nejel, takže jeden rok sem tam letěla já sama. No a pak sem si říkala, zdražili ty letenky, to bylo snad o sto procent a já sem, takhle za Labutí, jak je ta ulička takhle když se jde, tak tam byly autobusy, tam sem si kupovala lístky. Takže sem tam jezdila autobusem sama, manžel pak už nebyl. Takže sem tam jezdila já, a když už to bylo asi osm let, tak sem přijela domů a říkala sem si: „*Tak, dokud budu chudá, tak do toho autobusu, ten skrčenec, kterej tam třináct hodin, ne, ne ne...*“ Takže sem nejezdila. A oni zase jezdili sem. Ona pak mi tu nechala nějaký peníze a říkala: „*Hele, tak přilet*“. No jo, jenže já sem... to bylo let, co já sem lítala. Teď když sem tam... já vůbec nevěděla, kam mám...Hala jedna, hala dvě (*smích*). To byla jedna. No nic, byla sem tam, nějak sem tam..jo a tak nikdo tam nebyl, a já koukala v tý hale, čekala, že mě vemou to zavazadlo a že mi daj papírek a kde budu sedět. A tam byly nějaký ty stroječky a já tam stála a čuměla. Říkala sem si co to...Ani poctivou letenku sme neměli, my měli předtím takový krásný letenky, že jo, barevný. Teď mi dali dva papíry,

samozřejmě v angličtině, takže já jenom sem se koukala na ty čísla, kde mi došlo, že kde kdy mám být předem. A teď bylo takový...no vona to tam dala...no já tam stála a byla tam jedna v mundúrku a říká, co, protože on tam nikdo nebyl a já tam čuměla a vona říká: „*Co to potřebujete?*“ A já říkám: „*No já by sem ráda do tohohle*“, a tak sem ukazovala ten papír (*smích*). A ona říká: „*No tady sou.*“ A já říkám: „*Prosim vás, nevidim ,budte tak hodná, udělejte mi to.*“ Tak to udělala, ale že do třetího patra. Tak sem vylezla do třetího patra a tam sem viděla, jak to jako odbavují, tak říkám: „*Bude to ten Amsterdam?*“ „*No to my nevíme, koukejte se nahoru.*“ Napůl slepá, nahoře takhle a takovýhle písmenka, jo? Takže sem si říkala, já tam skoro vůbec nic nevidim. Ale byla tam taková vysoká dívka, jestli byla Angličanka nebo Holanďanka, to nevim, ale měla...bylo vidět, že jde mým směrem, a já za ní jako pejsek. Ona se koukla nahoru... Za chvíli tam bylo, že máme jít do druhého patra, za chvíli tam bylo do prvního, a my sme skončily, že sme zase jely tím autobusem k letadlu. Tím chobotem sme nešly. Tak sem jako se dostala do letadla, a když sem vylezla na letišti tam, tak sem si myslela, že tam bude jeden pás a pojedou kufry. Zase, muselo se koukat nahoru, kde číslo odkud. Tak já sem se zase zavěsila za tu mladou (*smích*). A konečně sem si svoje zavazadla našla. A já pak dceři řikala: „*To je něco hrozného, když nevidíš, nemluvíš anglicky, ne.*“ A zrovna, když sme tam přilítali, tak ta nějaká sopka někde soptila, takže neodlítávaly vůbec letadla, a voni bydlej v centru a to bylo takový ticho, protože jinak ty letadla, to bylo slyšet, sme se vždycky vysápali až nahoru, kde měli ten velikej byt. A tak sem říkala: „*Prokristapána, ježiš, já se nedostanu do Prahy.*“ Asi za těch čtrnáct dní. A pak najednou se to zase... no když sem viděla, jak to ukazoval v televizi. To sem si říkala, prokristapána, co to budu dělat (*smích*). No on pak jel se mnou, to se jako musí na nádraží, z nádraží mašinkou žlutou, na to letiště. Tak on se mnou jel (*smích*), abych mu prej dala tu letenku mojí. A tam takový ty bleší písmenka, tak on prostě šel k tomu, věděl prostě. A ono mu to furt nešlo, no prostě to vyndal a zase a nešlo. A já mu říkám: „*Já se zeptám.*“ No on se nikdy nikoho nikdy nezeptal. Tak já se tak nenápadně otočila a viděla sem hochu v munduru, tak sem mu řekla, že prostě nemůžu, nevim, že to nefunguje, takže on tam přišel, nešel už k tomu samýmu, šel vedle a hned už mi dal papírek jako na letenku. Já sem říkala: „*Henry, kdybych tady...*“ A lidí, tam byly mračna lidí. A těch stroječků! Bylo prostě strašně moc..no nebyli tam živý lidi, jen ty stroječky. No já sem říkala: „*Henry, kdyby si se mnou nešel, tak sem byla za deset minut zpátky, protože já bych sama neodletěla (smích)*“. A od té doby sem už neletěla.

Takže teda teď už jenom cestování po Český republice s partou.

Jo, no, my chodíme. My spíš jedem někdy vlakem taky někam, z Čelákovic jedeme, od někudy jezdíme. On ten jeden kamarád co je, on nám to vždycky má tady ten blázinec a naťuká to. Pak nám říká, v kolik pojedou autobus, v kolik to pojedou zpátky, a takže máme takovej...No on to občas taky zkoní. Dyť je to jedno, jak bude první střecha, tak víme...když bloudíme...no bloudíme...prostě jak bude první střecha, sme v civilizaci (*smích*). Takže si z toho dělám legraci. Taky sme dvakrát šli kolem, a já říkám: „*Já sice teda moc nekoukám okolo, ale mám pocit, že už sme tady byli (smích)*“ Takovýhle výletky jenom malý, že jedeme třicet kilometrů, nebo na zbořenej Kostelec a jdeme kolem Sázavy. Nebo bylo naše projít Stromovku, projít lávkou a kolem Vltavy a šli sme k těm psům, tam k tomu jak sou. A tam sme si vlezli na autobus a jeli sme nahoru na tramvaj. Takže takovýhle vejlety my děláme no. Někdy sme udělali třeba, říkám, dvanáct kilometrů, ale teď už všichni stárnem a ten hoch nám nějak nám už jako. Je sice jenom o dva roky starší, ale nějak je takovej špatnej...špatnější, vidíme to na něm no. Tak ho obletujem (*smích*).

Když sme teď koukali dopředu, a otočili bychom se dozadu, je něco, co byste ve svém životě chtěla změnit? Jak to bylo v minulosti a vy byste udělala něco jinak?

No... heleďte, dyť já sem se dostala, že sem hrála divadlo, v Žižkovském, jak bylo tenkrát to bylo Jiřího Wolkera, protože moji rodiče byli už před válkou...byli ochotníci, a po válce maminka hrála s Jindřichem Plachtou ve Stavovském divadle. Tenkrát to byl nějaký Železnej potok, jezdili s tím po republice, a tatínek se začal...tatínek dělal kulisy do toho divadla a můj strejda zase režíroval, a to bylo divadlo ochotnický. Skvělý, bezvadný, čili tam sem já různě tancovala, dělala děti, protože sem blbla i jako balet, protože naši furt něco dělali, tak mě strčili taky do baletu. Jinak tam jak byla Mládková, do prvního patra si pamatuju, že sem chodila, a tam sem po špičkách hezky...*(smích)*. Takže když sem si čichla i k tomuhle a v tom Zlíně sme měli pěvecko recitační soubor. Ne, jenom recitační, ne pěveckej. Tam sme nezpívali. Jo zpívali, já sem dělala ostudu. Takže my sme jezdili po okolí, nestranický schůze se dělaly, nebo volby nebo něco takovýho, takže my sme s tím byli a dostali sme se na celorepublikový...to sme jeli do Ostravy, a tam sme my dostali druhý místo, první byli vojáci pochopitelně, a na čtrnáct dní sme měli pobyt na Šumavě, všechny ty. I tohleto, k tomuhle sem čuchla, to sem všecko měla, jak sem říkala... Tenis, na co sme si vpomněli. A neuměla sem házet kriketovým míčkem *(smích)*. My sme museli splnit Tiršův odznak zdatnosti, a já neuměla hodit, a ta naše vychoška byla jako u tý brány, tak dobře neviděla nás, jak vyhazujem, takže sme se vyměnily s holkou, co šla pak na Tiršák do Prahy, a vona to hodila, a křičela moje jméno *(smích)*. A to sem teda neuměla, ale jinak to sem uměla... Košíková! To sme hráli. My sme dělali všechno, a tady i sem nepocítila, že sem měla...co mi bylo milý, to sem mohla dělat.

Takže tady vlastně není pocit, že se něco ve vašem životě mohlo udát jinak?

Vůbec ne. No takhle, kdybych ... no já sem říkala, že mě se teď tady, mně se tady vod tý slavný Sametovky nelíbí. To sem říkala. Mně se to nelíbí, těch zlodějů, každej si založil firmu a okrad lidi a jak byly ty baráky a to všecko, jak přišli ty lidi o ty peníze. No já sem říkala: „*Tady je to hrozný, dyť mně se to tu nelíbí.*“ Skutečně, dlouho sem si říkala, že to není dobrá doba. A teď už sem to opustila. Nic nepotřebuju, se nikam cpát abych měla. No já totiž, když sem v tom šedesátým osmým sme zrovna byli, to sem dělala v tom Motokovu, v Jámě sme seděli, a byli sme v Bulharsku, a dozvěděli sme se, že v Praze sem přišli ty Rusáci, a my sme odjžděli asi za tři dny teprve z toho Bulharska, a tam to bylo stanový, velký stany, a tam byli kluci, nějaký Tesly, a ty tam postavili vysokánsko ten, že sme mohli poslouchat, co se děje v Praze. A potom vyslali lidi...nevím...na náš konzulát, co máme dělat, že jo, plnej autobus lidí, máme odjet, kam máme jet, máme jet přes Maďarsko, máme jet přes Rakousko. Takže nám řekli, že máme jet přes Rakousko, že přes, že tam sou vojáci. Takže sme přijeli a nevěděli sme, co bude. Tak to byla taková doba, kdy sem z toho byla trošku zoufalá. Protože moji rodiče byli komunisti za první republiky, jako ještě před válkou byli, a měli sme schovaný, protože se motali v těch divadlech... tatínek byl tramvaják a na Floře sme měli sklep, von dost fasoval nějaký ten koks, asi dva pytle koksu, jako tramvaják, tak měli pod tím...když Voskovec s Werichem utekli, teda odešli, teda dobře udělali že brzo, že je nechytli, ale byla tady z toho divadla, různý doklady pod tím koksem sme teda měli, celou tu válku. Až po válce to teda tatínek tam nějak vydoloval a říkám, byli to předváleční komunisti, a já sem k tomu...Stalin a tak...prostě když na tý Floře, nám ti Němčouři vlastně byli...no hnedka jak sou ty hřbitovy, jak stříleli na tý Floře. Tak sem jako měla...po rodičích sem se taky stala komunistka *(pousměje se)*...a měla sem takový sako, a to sem snad prvně přijela ke tchýni, ta nám nepřišla ani na svatbu, tak sem tam přišla a tady sem měla takovej komunistickéj odznáček. A vona tak na mě koukala a říkala: „*Proč to nosíš?*“ A já říkala: „*Proč bych to nenosila.*“ Sem

jí říkala: „*Hele, vy máte, vaše dcera má ředitele pil v Sedlčanech a v chodbě máte tatíčka Masaryka a krucifix.*“ A mně je to jedno, že choděj do kostela, já sem nekřtěná, já náboženství, dodneška mi nic neříká, tak takovýhle. A on, ředitel pily, a má tohleto. Tak sem řekla: „*Hele, já tam nebudu jezdit, jezdi tam ty se synem.*“ Takže velice málo sme se s tou tchýní viděly, proto sem s ní neměla žádný problémy (*smích*).

A ještě mě napadá otázka, kdyby se vás zeptala třeba mladší kamarádka, co jí v tom stáří čeká, co byste jí řekla? Jaké to stáří je?

Tak já ty kamarádky, bohužel, víte nás bylo sme se my vyučily, my sme se scházely. Po pěti letech z toho Zlína, jak sme se rozešly, já mám celou takovou krabici, kde mám takové...my sme tomu říkaly ševcovské rojení, prvně sme se sešly zas tam, kamarád nám tam zajistil, že sme přespaly na internátu, že sme nemusely do hotelu platit nocleh a to. Teďko mi to...člověče proč to takhle kecám...no co sem to...jo, už vim, že sme se jako scházely. Pak asi po pěti letech, a pak asi v roce devadesát...jedna, sem zařídila v Paláci kultury, tam sem měla kamaráda, cele jsme měly salonek, přijely i... ta holka co dělala ten Tyršák, tak ta s rodinou, dvě děti a její bratr a jedno dítě a frnkli do Kanady. A vrátili se v tom roce devadesát jedna, dokonce je přijal pan prezident Havel, tyhlety. To byl první, já sem to tam zařídila...a teď sme, jestli se poznáme, to byla legrace, oni seděli takhle venku u stolečku, a my sme přicházeli a seděly dvě holky, a teď sme šli a čekali sme co bude, a teď sme koukali, která je která. To sme se deset let neviděli. No prostě jak bylo to vakuum, tak sme se na ty Kanadany těšili. A jak vy se ptáte...že už sme jen dvě.

Jo. No mě spíš šlo o to, jak byste popsala někomu blízkýmu, co je to stáří.

No právě, že už nemám. A tady bejt v mém věku, teďko, mně trvalo...tady sem začla a chodila sem s tím Šlechtou na ty hrozně lidi. A vždycky sem viděla stát jednu paní, tak sem si k ní stoupla a teď už sme kamarádky. Mně to trvalo tři roky, než se mě ujaly ty dvě, co spolu chodíme. Někde sme šli s tím Šlechtou, sme procházeli Hlavní nádraží, tam sme...nás tam protáh. A vod tý doby sem se jich chytla. Protože já sem chodila plavat, tady do Axy, do toho...nahoru na Vinohradech, do Sokolovny. Já doufala, že někde narazim na nějakou paní, co to bude takovej jako já, něco takovýho. Ne, vůbec se mi to nepovedlo. A trvalo to dost dlouho, protože, jako...teď už, ale i před těma deseti letama nebo tak... já sem byla furt aktivní a to jít si sednou na kafičko, na todle, a pejska a todle, to sem nemohla chytit. A přitom sem taková dost...já jdu po ulici a s každým se bavim, a každý dítě v kočárku když je (*usmívá se*), tak z legrace, že jo...a nemohla sem chytit k sobě, aby prostě...ty nemoce...my tam máme jednu, která dokáže dvě hodiny povídat, ale já se stranim, jdu radši vepředu nebo poslední, a ten náš chlap, co špatně slyší, tak ten jde s ní (*smích*). Sem hrozná. Takže teďko nevím, v baráku ze dvou bytů udělali čtyři a sme tam samý ženský. Holky. Teda já nejstarší. Nevidim je, jak je rok dlouhej. A když jedna náhodou vylezeme, tak říkám: „*Ježiš, vy ještě žijete?*“ (*smích*).“ Prostě nikdo v baráku, akorát jeden pán, když za mě něco nejde, televize, tak smutný oči na něj udělám. Jinak vůbec ty lidi v baráku neznám, se to tam střídá.

Mně šlo spíš o to, jak byste třeba mně popsala, co to stáří bude, nebo na co se mám připravit.

Já si myslim, že se těžko dá připravovat na stáří. Já si myslím, že člověk má dělat to, co má rád, co mu dělá dobře a na co bude mít. Jo? A ne že já bych jela do San Franciska. Prdlajs. Já bych nejela už nikam (*smích*). A ne před těma deseti lety, to mě ještě bralo. Já si nedovedu představit, že bych někomu mohla poradit nebo něco, protože každéj je trošičku jinej, máte třeba svoje touhy, svoje sny.

Člověk pořád touží, nějakou pitominu, víte, to už budu já třeba dva roky na ty koně, když přijedou. Ale když sousedi před dvěma rokama šli, tak to bylo tři, tři a půl tisíce lístek. Takže já, když to vylepěj (*smích*), tak to je touha veliká. Ty koně, ty koně já miluju. A to musí bejt nádhera. No škoda, že to voni nemůžou v televizi, to byl jen takovej šleh v televizi, to by byl nesplněnej můj sen, jedinej snad.

Tak třeba příště, to oni vám ještě určitě přijedou.

No to oni určitě, teď nevím jestli každěj rok, nebo jednou za dva roky, ale to já bych si určitě uškodlila. Určitě bych šla už, protože to je poslední možnost, no ale jinak já celkem...celkem sem spokojená, nic mě neštve, ani ty politici, když to tak vodpálí, tak vezmu knoflík a vypnu to, stejně to udělaj jak to udělaj a já do toho nemůžu povídat, takže...štvte mě, jako, ta naše vláda, hlavně pan prezident, toho bych nakopala hodně špičatou botou.

Tu koukám zrovna máte (*smích*)

(*Smích*) Tak tahle je ještě málo, to by musela bejt větší (*smích*). Je fakt, že...rozhodla sem se nerozčilovat tím. Jenom si říkám, dyť já to nemůžu změnit, tak se nedá nic dělat, ono to bude stejně blbý a je to svinstvo, že půl roku se flákaj někde, nemůžou nic, a když něco udělaj, tak ty další teď je napadaj, že to...co já s tím můžu? Nemůžu, tak to přepnu na muziku, na Šlágry nebo na něco...né, já bych řekla, že vlastně docela dobře, že nemám finanční problémy...no, zdravotní, náhodou sem se ze všeho, srdce natříkrát a teď voči a takhle, prostě to tak ale je, tak se musím tak chovat.

Tak, tohle bude vlastně ta poslední otázka, kterou sem měl připravenou, tak jenom se chci zeptat, jestli si myslíte, že sem něco opomněl, je potřeba dodat k tomu, jak se vám v tomhle věku žije. Něco co sem přehlíd.

A já si myslím, jako já říkám, já sem taková všehoschopná, hlavně ať je legrace, hlavně ať je...ať sme spokojený, to je důležitý, máme se rádi a těšíme se na sebe. Je sice malá skupinka, ale těšíme se na sebe a na to chození. Já sem ze začátku chodila pondělky a pátky sem³, protože sem nikoho neměla. Než sme dali před těma čtyřma, pěti lety dohromady tohleto. Jinak já sem chodila sem, tak tady sem si dala dvojku červenýho, kafe, poslouchala sem tam...bylo tam takový, že si každěj něco povídal. Tak to bylo takový nic moc, ale ráda sem chodila tímhle směrem (*mávně rukou směrem z okna*), kde občas byly filmy...Prahu třeba, kde Václavák byla půlka fotky. To mě zajímá, ráda se poučím, i když to zapomenu (*smích*).

To máme stejně, a vůbec to nevadí (*smích*).

Nejhorší je, že když chodíme na ty výlety, kde soused říká: „*No jo, vy ste zase někde byla, běhala co? A kde ste byli?*“ A já povídám: „*To nevím, ale bylo to fajn.*“ Já už sem si vzala papír a tužku, že si budu psát, kde sme byli. Jednou sem to udělala, a pak sem to nechala doma (*smích*).

Ste to tam zapomněla co? (*smích*)

Ne, já sem říkala, že když sme v Čelákovicích, to si pamatuju. Ve Starý Boleslavi, to si pamatuju, to sem byla ještě svobodná, ale už v Praze, že tam sem byla asi na deset dní jako cvičit. Byla tam atletika, trénink, takže sem tam byla, ještě sem nebyla vdaná, manžel přijel ještě na motorce, nějak v neděli, a teď sem si říkala, že vim, že sme v tý Starý Boleslavi, ten svatej Václav, jak ho tam píchli.

³ Do Života 90

Jenže když sem byla svobodná, a teď, jak vypadá Boleslav, to je změna (*smích*). Mně to bylo úplně jedno, šla sem po chodníku, koukala sem, kde co je, takže to si možná budu pamatovat. A u Čelákovic vím, že když někde sme, že jdeme strašně daleko k tomu nádraží, a je to takovej úzkej chodník a blbě se po něm chodí (*smích*). To sou dvě ména, který mi z hlavy nevyskočej. No tak já říkám, myslim si, že je dobrý, když se člověk srovná s tím, co může a nemůže a co nemusí. Proto sem vám říkala, abychom neměli ten rozhovor ráno v sedm (*smích*). Ale už to začlo zase, ta naše parta, teď sme se scházeli kolem jedenáctý, a pak je to největší vedro, musíme zase chodit v osm devět na autobusy na vlaky a tak (*smích*).

(smích) Tak já vám hrozně moc děkuju, jak za váš čas, tak odpovědi.

Příloha III – Přepis rozhovoru - Honza

Tak jestli můžu tu první otázku, tak mě by zajímalo, jak se vám poslední roky žije, jak se máte.

No, jak se mi poslední roky žije...uplně ...ono je to trošku komplikovaný, protože se všechno vyvíjí a život běží. A běží čím dál tím rychlejc...zrovna nedávno sem dokonce slyšel i nějakou diskuzi v rádiu, ale o tomhle sem přesvědčeněj samozřejmě, že v mládí teda připadal děsně dlouhej...a dneska je den v háji...a ne co den, měsíc je v háji jen to fikne...

A proč myslíte, že to tak je?

No, to je nějaká taková...no je to relativní samozřejmě (*smích*), Já vím, že čas běží furt stejně, ale bohužel si to tak...takhle to cítím...a asi to takhle cítí řada jinejch lidí.

Mě spíš napadlo, že se říká, že když se člověk baví, nebo má hodně věcí na práci, tak ten čas utíká rychlejc, než když nemá...

No to...to sice je taky pravda...to je taky pravda... ale pozor...v mém věku...i když se většinou snažím furt vyvíjet nějaký aktivity a furt se snažím někde něco, tak jako...i když někdy třeba mám mezeru, tak stejně mám ten pocit toho strašně rychlýho běhu (*smích*).

No, a kdybych si troufnul říct, že vás věk se dá už považovat za stáří, jaký myslíte, že to stáří je? Jak byste ho popsal?

.... (*váhá*)

Jak ho vnímáte a tak.

...Jak ho vnímám...já...tak vnímám... no ...asi takhle, já se ještě chci vrátit k tomu předchozímu, co ste říkal...Mně osobně se v posledních letech život změnil tím, že zaprvý manželka byla dlouho nemocná, takže sem hodně koukal okolo ní a loni zemřela. Před rokem. Takže tím se mi taky lecos změnilo. Může to vypadat na jedné straně, že sem si uvědomil, že mám jako svůj čas, že nemusím už brát žádné ohledy na nikoho, že mám svůj čas...ale...v tom čase si uvědomuju zaprvý, že bych se měl starat o to, abych co nejvíc po sobě uklidil (*úsměv*), aby tu nezůstaly nějaký nepořádky pro mé následovníky...v čemž ovšem sem velice laxní, protože jednak se mi do toho nechce (*smích*), do toho uklízení a vyhazování a tak dále...no a jednak asi sem v životě hodně přemáhal lenost a teďka už moc nechci jí přemáhat. Takže s tím jsou jisté problémy. Samozřejmě přiznávám, změnil se mi podstatně rytmus života...když manželka není a zůstal sem sám...No ale...No...a kromě toho podstatnej vliv na všechno má i to, že se mi zhoršuje i ten fyzickej stav...že třeba při tom cvičení už se taky dost namáhám a už tam lecos nejde.

Ale pořád vás to baví, to cvičení, nebo aspoň pořád ještě přemůžete tu lenost, abyste na něj dorazil (*smích*).

No možná částečně mě to možná baví, částečně je to tím, že přece jenom přijdu mezi lidi a mám určitou touhu přijít mezi lidi, protože si uvědomuju, že sedět někde sám, to je blbý. No...a ...ale snažím se furt nějak se... nějak fyzicky...aktivizovat. Já sem totiž...celkem celej život sem dělal...hodně sportoval, dělal sem i takový různý...vytrvalostní sporty, dělal sem maratony, dělal sem železný muže,

triatlon sem dělal, jezdil sem na kole...no a to všechno... a byly doby, třeba mezi padesáti a šedesáti lety sem ještě běžně tyhle aktivity provozoval a ...no a z toho mám možná vypěstovanou určitou snahu se hejbat...

Ale ono mě to už dost bolí, to hejbání. Já už řadu věcí...běhal sem dlouho...no...možná do pětasedmdesáti, ale dneska...to už neběhám vůbec, to už jenom chodím a to mizerně (*úsměv*). A...prostě, je to slabší...

Ale na to, že ste říkal, že tu lenost překonáváte celej život, tak koukám že hodně úspěšně. Železný muži a maratony, to je slušný výkon.

Heleďte se, já si myslím, že to...určitě lenost je základní lidská vlastnost (*smích*). Že jí máme každé...máme jí každé...Je otázka, jak my si jí zařadíme do toho svého života. I když sem dělal ty maximální sportovní výkony a tak...tak prostě fantastický pro mě bylo, když sem třeba doběh maratón a dal sem se do pucu, vykoupal sem se a teď sem se na chvíli natáhnul. Tak to byl ten úžasnej zážitek (*smích*).

Takže spíš než radost z výkonu tak radost z toho, že to skončilo? (*smích*)

No tak třeba po železným muži .. fantastický, to je nádhernej pocit..to sem si vždycky připadal super...no dneska už si takový zážitky dovolit nemůžu (*smích*). Dneska už si můžu dovolit si leda lehnout, ale to mě ještě lecos bolí při tom no a jako ten pocit z toho, že sem něco splnil, ten už je v hajzlu (*smích*). Říkám vám to možná tak jako...no promiňte (*smích*).

Kdepak, říkáte to skvěle, tak upřímně (*smích*).

Možná sem se teď rozkecal (*usmívá se*).

To děláte dobře, tak to má bejt. Ještě, když jste mluvil o tý změně, byl nějaký moment, kdy jste si uvědomil, že to stáří dorazilo? Nebo ještě takovej moment nebyl?

...(přemýšlí)

Takový ten moment, kdy si člověk uvědomí, že...

...(přerušit mě). To už sem si bohužel uvědomil. To už sem si uvědomil pár let zpátky...a teď možná tím, jak manželka odešla...tak možná se to znásobilo...že to cejtím ještě víc...

A víte, čím o uvědomění bylo? Kdy asi, nebo nějaká konkrétní doba, zážitek a tak...?

To nedokážu takhle přesně říct...protože...prosim vás ty fyzický obtíže a to snížení zdatnosti, to nastupuje tak nějak...to není prostě najednou, že by se něco zlomilo...no ale...cejtím to už, to se přiznám, že jo.

Ještě mě napadá, co vaše životní motto? Nebo myšlenka, kterou máte a kterou se řídíte.

No...asi...nevzdat to...snažit se...že se musím furt snažit a furt musím něco dělat. Ne vždycky se mi všechno povede, že jo, ale dneska se mi toho už moc nepovede...třeba teďko na jaře..teda ještě v zimě...sem si vzpomněl, že já sem teda nikdy nebyl talent na jazyky, ale prostě sem si vzpomněl najednou a že se aspoň...v němčině a angličtině začnu znova tak jako opakovat a trochu jí používat, i

když vím, že už to nikde moc nepoužiju...I když dneska je ta angličtina všude, že jo. No... tak sem začal zase něco dělat...no...ale nějak mi to moc nejde a dneska...teda v posledních dnech skoro sem toho nechal (*smích*). Ještě teda tu a tam něco ...no moc ne...takže na tom vidíte, že jako neplním už zdaleka ty své představy a tak dále...

No a jaký jsou to představy? Co byste ještě všechno chtěl do budoucna zvládnout?

Co bych chtěl? No tak... podívejte... chtěl bych se...nějak nebejt nikomu na obtíž, ještě se na lecos podívat, tu na nějakou výstavu, tu na nějakou památku a tak dále, a sledovat trochu co se děje, kde a jak...no...jak říkám, co nejdíl to vydržet tak, abych nebyl nikomu na obtíž...Jinak nějaký veliký plány už nemůžu dělat, že jo, to si uvědomuju.

Proč ne? Vypadáte skvěle, pořád ještě v kondici...

Víte, že už ne? Když to porovná s tím, jak sem to zvládal ve třiceti, tak už zdaleka ne (*smích*)...

No a jak se vnímáte, když se porovnáte s lidma ve vašem věku?

No když se porovná s lidma ve svém věku...řada jich odešla, a odcházejí jeden za druhým..takže je nás čím dál tím míň (*úsměv*). Tady ještě významně je daný statisticky to, že samozřejmě zůstává většina žen, že jo. Mužů odchází daleko víc. No, takže si uvědomuju, že pomalu tady na cvičení budu už chodit jako jedinej mužskej (*smích*). Tam chodilo... no kdysi ještě dva chodili, a ty byli starší, no a časem to taky odešlo, že jo, takže já tam s nima chodim asi dvacet...no přes dvacet, jednadvacet let. To sme byli na různých místech...ale v podstatě většinou sem tady dlouho jedinej mužskej (*smích*)... tam si to člověk uvědomoval vždycky, ale to sem byl ještě v nějaký kondici, když sem začal cvičit, ale dneska teda opravdu, už to je vidět při každým cviku jak sem ...míň pohyblivej..

A má to i svoje výhody, bejt jedinej mužskej takhle na cvičení?

Dneska už ne (*smích*). Jako chovaj se ke mně slušně, to jo... ale...co si budem povídat, to už nemá žádnou...žádnou...(smích)...to už je pryč.

A když bychom se bavili o tom, jaký jsou rozdíly mezi lidma vašeho věku, v čem si myslíte, že se někomu vede líp a někomu hůř?

Tak to já nevím, jestli třeba já sem na tom obecně líp než většina...Prosim vás. Třeba na cvičení je nás míň chlapů, ale třeba když se bavím s těma ženskýma, tak ty říkaj: „*Noo, tak ten můj, sem mu říkala, aby šel, ale on jde radši na pivo*“. A já samozřejmě jdu taky radši na pivo...no tak... i když se přiznám, že už na to pivo taky moc nechodim...ted' si dám tak jedno a jdu. Byly teda doby, kdy jich bylo i více, dneska ne...protože vim, že když vypiju víc toho piva, zas budu mít všelijaký potíže jiný...vám tady povídám o ptákovinách (*smích*).

Ne, to sou právě věci, který mě zajímaj, ty otázky jsou jen taková nápověda...

Omlouvám se (*úsměv*).

To se vůbec neomlouvajte. Mně jde o to, jakej ten život máte a jak ho prožíváte se vším všudy.

No to se vám právě snažím říct...ale říkám, nevím, jestli se nezabíhám někdy jinam...

To je úplně v pořádku, jen odbíhejte, tady nejsou špatný a správný odpovědi, takže cokoli vám přijde důležitý, tak se o tom můžeme pobavit.

...(mlčí)

Tak jak jste říkal, to cvičení je jedna s příležitostí, jak být mezi lidma. Máte další takový zájmy?

Ano mám. Ted'ka samozřejmě dokud byla žena, tak sem jako neměl moc čas na tyhle aktivity. No ale teď sem...jako když odešla...sem si uvědomil, že musím něco jako...a zaprvní sem ...no u nás sou takový jako kluby důchodců a ... mně se jako nějak moc nelíbí ty ptákoviny jako, kdy voni se jednou za tejdén sejdou a no tak...jednou mají přednášku jako, jednou mají oslavu, jeden má narozeniny a tak dále... tak to jako... to moc nemusím. Ale zjistil sem, že je tam klub, kterej jako chodí...je turistickej...No a mě doktor, ke kterým uchodím, myslím k ortopédovi, tak ten mi říká, že musím hlavně ...hejbat se, hejbat se, hejbat se, dokud můžete co nejvíc se hejbat. Tak to je jednak cvičení, jednak já mám rád opravdu něco poznávat venku v přírodě. Dokud jsem běhal, tak sem běhal venku po lesích a tak dále, to byla paráda... no... tak ted'ka sem šel do toho turistickýho klubu... no a tak chodím s nima...dost...dost jako často no...a kromě toho se mi objevilo že...tady je nějaký v Praze, jestli znáte, ten Život devadesát... a tam se ted'ko chystám, že tam zajdu... ale už teď asi dva měsíce, dostaly se mi do ruky nějaký jejich programy...a tak s nima chodím na ty vycházky, na některý. Vybírám si samozřejmě, jednak s těma turistama taky nemůžu na všechno, něco už je příliš...už sem párkrát taky došel na mez ...kdy sem jako... no už sem s nima ušel asi čtrnáct kilometrů nejdelší... ale já chodím o hůlkách...tady po městě nechodím, ale s nima jo...tak si ty hůlky беру a ty hůlky mně jako pomůžou. Ale přiznám, že ono taky někdy se neví přesně, jak ono to dopadne, ta vycházka (*smích*) a někdy je to komplikovaný. A někdy se mi stane, že někdy když to jde zakončit dřív, tak sem to zapíchnul dřív...a někdy s nima dojdu...říkám, došel sem s nima těch čtrnáct patnáct kilometrů...a v nerovném terénu...tak to sem byl rád, že sem to zvládl.

No tak to mám tohleto, kromě toho, ted'ka v zimě když bylo blbý počasí, tak sem snažil...já mám docela rád takový jednak muzea a jednak výstavy a takový věci...tak sem ted'ka v zimě chodil po muzeích, to sem šel třeba i sám, třeba Národní muzeum, to sem prolez expozice, co sou tady...byl sem i na to vítkovským...na Vítkově, na tom památníku, byl sem...mám strašně rád...já sem vystudovanej technik a mám rád Národní technický muzeum, tak sem zase po dlouhých letech sem si to prolez...a teď se tam...ted' se tam znova chystám, protože teď sem někde čet, že sehnali...já nevím, asi šedesát, nebo nevím kolik kusů Favoritů, jako kol..a na to já sem fanda, protože sem dělal cyklistiku a do dneška vlastním doma Favority...jakože se na nich i svezu občas...no a tak se tam chci podívat...na tu výstavu těch Favoritů... No a tak různě chodím na takovýhle nějaký akce... nebo teď sem měl... asi dvakrát sem dostal, od toho našeho klubu důchodcovskýho, vstupenky do divadla, tak sem byl v nějakých divadlech a tak dále... no a někdy s nějakýma známejma, s jednou manželčinou přítelkyn, chodím na vejlety takhle...a tak podobně...takže se snažim takhle se pohybovat, ale dokud to jde... co já vím...

A když se tak bavíme, jak vypadá třeba váš běžnej den?

No tak...(smích)...můj běžnej den...to vám nemůžu říct, každej den je trošku...snažim se, aby každej den byl jinej. Tak třeba dneska sem vstával ráno asi...no asi o půl sedmý...no ráno byla snídane, cvičim ráno, ještě před snídaní, vysprchuju se, pak se jdu nasnídat, pak sem vyrazil teda a jel sem tady do toho cvičení. Ted'ka pudu tady na oběd do Menzy a pak pojedu domů a možná zase něco chvíličku

udělám doma a tak a asi...odpoledne, asi o půl pátý, mám schůzku v klubovně od tohohle turistického důchodcovského klubu, kde se má nějak jednat o dalších programech našich. No a večer jdu na koncert do Muzea hudby...nějaký... nevim co to tam je, nějaký myslím že nějaký...dánskej nebo holandskej orchestr že tam má bejt...to zase sem v klubu přátel hudby a od nich...a ono upřímně řečeno, když jdete dneska někam na koncert, tak je to děsně drahý..a tohleto dostávám od nich tyhle ty vstupenky na vybraný věci...no a z těch vstupenek vybraných si já zase něco vyberu...samozřejmě nejdu na všechno (*úsměv*)...no a na něco se jdu občas podívat. Tak to je dnešní program teda. No a každě den je jinej samozřejmě, mám ještě nějaký starosti s ... mám ještě chalupu mimo Prahu no a takže přes léto se snažím, ještě teda nevim, jak dlouho jí budu provozovat, tak se snažím tu a tam bejt na tý chalupě... mám to tady nedaleko Prahy, takže tam můžu dojíždět. Je tam jednak městská doprava, jednak zatím, to musím zaklepat na dřevo, mám zatím ještě auto, nevim jak dlouho budu mít řidičák...já vlastně chodím každý dva roky...jednak na technickou s autákem a jednak na technickou se mnou (*smích*). No a to nevim samozřejmě, co můžou páni doktoři přijít, že už to nejde. Tak příští rok jdu zase na prohlídky s obojím (*smích*). Takže uvidim, jestli mi to ještě dají. Ale já mám teda výhodu, že i kdybych tu chalupu ještě dál provozoval a to auto už neměl, tak mám...tady z Prahy jezdí autobus, kterej mám dneska už zadarmo, a staví mi asi dvě stě metrů nebo tři sta metrů od chalupy. Takže to je dobrý, ale co pak na tý chalupě dělat, když se nebudu hejbat, že jo.

A teďka je tam co dělat?

Jo dělat by tam bylo furt co, ale já už toho moc nedělám. Já už jenom minimum. Teďka sem tam byl se synovcem, a ten mi trochu pomáhal. Poseká mi, teďka máme hotovo, ono to bude za tři neděle zase zarostlý (*smích*), jako údržbu chalupy, to já už moc nedělám, protože abych lezl, jako sem to dělal, po střeše, to dneska už moc ne. To si nemůžu dovolit.

A tu chalupu, tu máte sám, nebo se tam střídají i další členové rodiny?

No tak jezdíme tam s tím synovcem občas, mi pomoc, ale jinak nevim no...jestli budou oni chtít tu chalupu... ale oni nebudou mít asi zájem. Tak jí možná prodám...

A co byste dělal s těma penězi, kdybyste jí prodal?

...Tak podívejte, všechno to už prochlastat nestačím (*smích*). Jedině že bych jel do Thajska a já nevim co..no ale já na ty cesty...já sem jako velice rád cestoval, ale dneska už si na ty cesty moc netroufám...zrovna sem měl rozjednaný...měl sem zajištění, že koncem srpna nebo začátkem září sem měl ject ještě letos s nějakou partou do Francie...do jižní Francie a oni si i brali kola, takže to bylo všechno...ale já se přiznám, že já sem s nima moh jezdit každě rok. Já sem tam byl před lety a teď sem s nima nejezdil, protože sem měl problémy okolo manželky a nemoh sem si to dovolit, tak sem myslel, že to s nima zkusim, oni mi skutečně drželi místo, no a já sem před časem zjistil, jak to se mnou jde dolů a řek sem, že já do toho nepudu. Já už po pravdě si troufnu buď někam ...cestuju...cestoval sem rád, ale spíš něco takovýho hodně zajištěnýho, než tohleto. To sme jezdili k moři a tam se spalo v nějakým kempu, tak nějak po tábornicku, stravovali sme se sami...no a... no prostě myslím, že už na to asi nemám. Takže to sem vzdal, to sem jim poděkoval, že mi drželi to místo, ale že už do toho nepudu. No a teďka jedu příští tejdě, jedu asi na čtyři nebo pět dní do Maďarska no a tak, to snad ještě si troufnu...

A co tam, v Maďarsku?

V Maďarsku je to...je to nějaký z těch...jak tam maj ty lázně, to koupání a lázně a tak dále... a to je už zajištěný, je to s polopenzí a tak, to si ještě troufnu (*úsměv*). No a pak mám naplánováno, protože sem si řek, že sem celej život, že sem nic takovýho nečerpál a teďka, když mi začínaj všelijaký ty potíže, sem slyšel, že by mi možná mohlo pomoct...do lázní. Tak teď sem si vyběhal do lázní Jáchymov a v létě bych měl jet do těch lázní. Tak uvidíme, jestli mi to pomůže. Mám kamaráda. Kterej tam jezdí už pár let a nesmírně si pochvaluje, že má podobný potíže jako já a že říká vždycky: „*Půl roku sem v naprostým pořádku*“. Tak nevím, nemusí to tak bejt u každýho, ale zkusím to. A taky sem si říkal, že sem od nich nikdy nic takovýho nečerpál, jako odpojišťovny, no a oni mi to teda teď dali, tak uvidim...(odmlčí se)

Tak ale to sou hezký plány. A když sme u těch plánů do budoucnosti, tak mě by zajímalo, jestli je něco v minulosti, co byste udělal teď jinak.

Toho je moc...toho je moc...jojo...toho je moc a o tom nechci mluvit...nezlobte se...

V pořádku, netřeba se omlouvat. A co si myslíte, že je pro vás v životě důležitý? Říkali sme, že to motto uplně nemáte, ale co považujete za důležitý obecně? Co by v tom vašem životě nemělo chybět?

Pro mě je to aktivita. Furt...jo, ale bohužel je to už omezený, je to s většíma problémama. Nejde to no...nejde to, ale musí to jít...no...já sem míval... měl kdysi...ještě když sem jezdil ty cyklistický...tak sme měli trenéra a ten nám vždycky říkal: „*Když si myslíš, že už vůbec nemůžeš, tak to ještě furt můžeš, takže ještě musíš zabrat*“. (*smích*) No a teďka nedávno byl ... bylo to...hrajou teďka v rádiu písničku, a je to na motiv, na myšlenku Emila Zátopka, kterej říkal vlastně to samý, jenomže to říkal trochu jinýma slovy, ale že když už nemůže, tak ještě přidej. A oni teďka hrajou takovou písničku, občas v rádiu, a zpívala to nějaká zpěvačka s atletem, když bylo to vyhlášení, jak vždycky ty nejlepší atleti. Tak tam právě se to odehrálo, já teď nevím, kterej ten běžec to byl...a tam to jako měli jako premiéru a od té doby to slyším v rádiu. Takže vlastně když už vůbec nemůžeš, tak ještě furt můžeš a ještě přidej. No a to je asi ono. No jenomže u mě už je dost legrácka mluvit o přidávání, když už pajdám tady a tak dále...a vůbec...(pousmání)...vůbec takovýhle vznešený myšlenky už sou dávno...(odmlčí se)

Myslíte, že už tahle myšlenka není pro vás?

Je to pro mě, ale furt jí jaksi v podstatě v mysli mám, ale jako říkám si no, když mě něco hrozně bolí, ty troubo, ono to musí jít vlastně...to víte, já se furt rozkecávám, usměřujte mě jako...(smích)

To já si vás usměrním, nebojte se (*smích*). Mně právě přijde, že teď to funguje nejlíp, to když nemůžeš, tak přidej. Že když byl člověk mladej, tak to bylo takový jako snadný, teď to má ten pravej smysl...

Jenomže už to není to přidej, protože to už nejde, že jo...už spíš to vydrž. Nono...vydrž, snaž se dál...(odmlčí se).

Já se kouknu, jestli je ještě něco, co sme neřekli...ještě mě napadá. Kdybyste měl třeba mně popsat, jaký to stáří bude, na co se mám připravit.

Připravit se na to nemůžete...připravit... no... nemůžete...to je volovina...samozřejmě, asi každéj tím svým způsobem života se nějak připravujeme na to stáří, na ten konec. A...ste tady měl před tejdnem... ste tu měl daleko lepší příklad...Paní Hana, ta je výborná, protože co já jí pamatuju, ještě před rokem sem jí viděl dělat provaz a takový zázraky. No před rokem asi ne, to měla nějakěj ošklivej úraz tady blízko, měla snad i něco na ramenu nebo tak...zázrak...zatímco jiný by byli z toho definitivně v hajzlu, tak ona se z toho vykřesala a prostě se vydala a zaplatila si spousty rehabilitací a tak dále, a prostě...furt se snažila, furt cvičila a ještě dneska už chodí normálně, ale říká, že ještě některý cviky ne od toho úrazu. Prostě jinej by skončil...no a vona se z toho dostala, a dostala se z toho sama. Teda s tím, že ne úplně sama, ale sama svojí vůlí a sama tím, že furt hledala kde...jak ona furt chodila k nějakěj, myslim Tibeťanům na nějaký cviky a kdo ví co všechno, pak měla nějakou rehabilitační...někde tam u nich rehabilitační firmu...no prostě vim, že jí to stálo i dost peněz, ale prostě bojovala a opravdu se z toho vykřesala. A to jí obdivuju. No ale i kdyby nebylo toho úrazu, tak jí obdivuju, že od toho...že v devadesáti letech jak se udržela a jak je perfektní...

To jo, to já sem si přišel starej, když sme si povídali. Z ní energie srší.

No, a jezdí furt jako na dovolený k moři, tak to jako si furt drží.

A když ste teda říkal třeba ty Tibeťany. Myslíte si, že jste duchovní člověk?

Prosím vás, tohle bych...no...já nejsem vysloveně duchovní člověk, ale já...mě tyhle ty myšlenky zajímaj. Někdy sem asi tak nějak...nikdy sem se fanaticky nezajímal... já sem se spíš fanaticky upnul k tomu sportu třeba, to asi jo... ale k těmhletěm duchovním sem možná víc povrchní jako...ale zajímá mě to, jako i sem se trochu snažil... no možná, že sem nějak hloubš neproniknul...konkrétně buddhismus a tak dále, ten mě jako zajímal, ne že bych pěstoval nějaký...(pauza)...ztrácím slova (úsměv)...prosím vás, tohle je taky jedna věc, co se mi stává, že najednou ztrácím slova a nemůžu si vybavit, a když se moc snažim, tak to prostě nedám dohromady, když to smažu, tak se mi to pak jako vybaví.

Jestli vás to potěší, tak to není věkem, já to mám taky. Včera sem si nemohl vzpomenout, jak se řekne nádraží, a musel sem to popsat jako místo, kam jezdí vlaky (smích).

(smích)...tak to ste mi udělal radost, protože v tom nejsem sám...No teďko mám problémy s mobilem...Mobil no, já ho totiž vždycky vyměním za novej. Vždycky mě ukecaj, ať si pořídím novej, řeknu jim, aby mi to všechno překopírovali voni, no a pak s ním leta bojuju a nedokážu ho úplně zvládnout a nakonec...no...teď mám mobil a do dneška nevím, jak na něj. Jak se mi překopírovaly ty moje údaje, tak jednak se mi tam ztratily fotografie, o který sem nechtěl přijít, ale jednak se mi tam udělal hroznej bordel v těch účastníkách a já tam mám třeba některý i čtyřikrát vykopírovaný...a na druhý straně se mi některý ztrácej. Mám teď problémy, protože některý čísla sem měl jenom v tom mobilu a teď je nemám. Se mi prostě ztrácí. Těžký je je shánět. Tak prostě ta technika...doma mám počítač, to jo..ale není to ... není to můj písčec a prostě fakt je, že si uvědomuju, že já sem už z jiný generace, který to už úplně není. Copak, když v počítači dostanu nějakěj ten materiál, a chci si ho nějak podrobněji prostudovat, tak si ho zásadně vytisknu, ale ne jako jiný...ne jako dnešní generace, která ho čte rovnou z toho, ne...já to chci mít na papíře vytištěný..prostě chci...s tím se nedá nic dělat, to už se nenaučim.

A vy běžně používáte počítač?

No používám...prosim vás...dost věcí, který sem uměl, když sem pracoval, tak je dneska zase už neumím. Mám takovou tu běžnou...přijmu mail, odešlu mail, podívám se, co je nového, něco si tu a tam vyhledám na počítači, to jo...ale to sem dělal třeba...perfektně sem měl zvládnuté programy, sem dělal účetnictví na počítači, to už nedělám, že jo...Ten program ještě doma mám, ale to už nedělám. No a tenhlecten jako...ty kancelářský...to sem dělal všechny možná tabulky a to dneska už...nevím už jestli bych to zvládnul...jak to člověk nepotřebuje...tak nevím...zapomíná člověk, jak nepoužívá.

A ta technika jde hodně dopředu.

Jde to hrozně dopředu...já sem něco...něco se naučím z části a říkám si, dobrý, kousek si zvládnul a ten zbytek se doučíš, až bude čas. A mezi tím se to všechno změní a je to úplně jinak (*úsměv*). Zrovna tak teď musím třeba v mobilu aplikaci na počasi...ona už je zase jiná. A ta se mi nelíbí. A tu nejlepší, co sem si našel, ta se mi líbila, tak ta už tam není ... no ale já už to neumím předělat (*smích*). Budu se zas muset obrátit na nějaký děcka, který mi pomůžou.

Loni, po hroznejch potížích teda, sem se dovolal na nějakou ... nějaká firma to byla, která na Smíchově byli, který mi jako nabízeli rady a porady okolo počítačů a oni snad pořádají i nějaký kurzy. Dlouho sem se tam dovolával, až sem se dovolal nakonec a zjistil sem, že teda mě někam zaznamenávají na nějakéj záznamník, tak sem se jim tam teda nadiktoval...dlouho se mi nikdo neozýval, před Vánoce se mi najednou...se mi nějakéj chlap ozval, sem si říkal výborný, sjednám si to s ním. Ta firma teda měla sjednáno u nás s městskou částí, že nám budou poskytovat tyhle ty konzultace levnějc, že jim na to budou přispívat...No a ty když konečně se mi ozvali, že ovšem už vyčerpali nějakéj ten limit, co tam měli, já sem říkal, že mi to nevádí, že to klidně zaplatím. A ten chlap se mi ozval a opravdu si mě objednal na konkrétní datum...(smích)..načež za dva dny mi zavolal, že strašně lituje, ale že má jeho sestra narozeniny nebo co, a že teda to nejde, a že se mi ozve po novým roce a už se mi neozval. Zkoušel sem i do té firmy zavolat a nic. No nic...teďka na to stejně ani nemám nějak náladu (*úsměv*).

Kdybyste chtěl, tak v tom životě mají taky takovýhle kurzy.

Jo, do toho života se stejně chystám, protože chci jako získat nějaký ty kontakty, oni tam mají nějaký ten klub, se kterým chodí na ty vycházky a dělají tam i nějaký ty akce v baráku. No a vo tom vo všem nevím. Musím se podívat i na počítači...

No a já pro vás mám poslední otázku, jestli si myslíte, že je něco, co sme nezmínili, na co sem se zapomněl zeptat a co je důležité říct.

No ani ne...jak sem vám už řek, tak připravovat se systematicky na to asi nejde. Ale fakt je, o tom sem přesvědčeněj, že máme určitý návyky, který získáme během života a který nám asi sou ... víte, když nastanou různé ty potíže, tak sou nám k tomu dobrý. Samozřejmě, každéj sme jinej. Těžko říct, co kdo má a na co se připravuje. A teď mi řekněte ty vaše otázky!

No to byly všechny ty, co sem vám už položil (smích).

No vy ste mi jich moc nepoložil (smích). Já sem se tady s prominutím rozpovídal...

Podívejte, tady je ten seznam a krásně sme ho celý prošli. Moc vám za to děkuju!

No není za co, jestli vám to bude k něčemu dobrý...Pak bych si chtěl přečíst o tom, na co ste přišel.
Nebo mi to pak můžete přijít říct.

Určitě přijdu, snad to úspěšně dodělám (smích).